

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет обліку та фінансів
Кафедра обліку і оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти
магістр

на тему: «Методика обліку та аналіз кредиторської заборгованості за товарними операціями»

Виконав: здобувач вищої освіти
за освітньою програмою
Облік і оподаткування
спеціальності 071 Облік і оподаткування
ступеня вищої освіти магістр
групи 1
Хоменко О. М.
Керівник: Зоря О. П.
Рецензент: Сіренко І. О.

Полтава 2024 року

ЗМІСТ

	ст.
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ЗА ТОВАРНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ.....	8
1.1. Економічний зміст, класифікація та оцінка кредиторської заборгованості за товарними операціями	8
1.2. Стан дослідженості проблеми та наукові напрями її вирішення	14
РОЗДІЛ 2. ОБЛІК КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ЗА ТОВАРНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ	21
2.1. Організаційно-правові засади діяльності та облікова політика підприємства	21
2.2. Облік кредиторської заборгованості за товарними операціями та відображення інформації у звітності	28
2.3. Податкові аспекти обліку кредиторської заборгованості за товарними операціями.....	32
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ЗА ТОВАРНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ	35
3.1. Фінансово-економічний стан суб'єкта господарювання	35
3.2. Аналіз структури та динаміки кредиторської заборгованості за товарними операціями.....	43
3.3. Комплексне оцінювання кредиторської заборгованості за товарними операціями та напрями поліпшення розрахункових відносин підприємства	48
ВИСНОВКИ.....	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	59
ДОДАТКИ.....	69

ВСТУП

Актуальність теми. Питання ефективної організації облікових процедур розрахунків за зобов'язаннями є надзвичайно важливим в умовах товарно-грошового обігу та впливає на зовнішніх користувачів облікової інформації, які приймають рішення про партнерство з підприємствами та капітальні інвестиції для їх розвитку.

Фундаментальні зміни в системі обліку кредиторської заборгованості необхідні для забезпечення доступності достовірної інформації для прийняття економічно обґрунтованих рішень, запобігання ризикам та покращення фінансових результатів діяльності підприємств в умовах реформування ринкової економіки та економічних відносин.

Дослідження стану врегулювання заборгованості є дуже важливим для заохочення компаній до активних дій щодо стягнення заборгованості з боржників, а також для об'єктивної оцінки фінансового стану компанії, стану погашення заборгованості та забезпеченості боргу.

Це зумовило актуальність проблеми, її теоретичну та практичну значущість, вибір теми дипломної роботи, її мету та основні напрямки. Для того, щоб організувати облік певного процесу, необхідно чітко розуміти його економічну сутність та особливості, його цілі та значення для управління підприємством, а також визначити облікові завдання. У цьому сенсі важливим є дослідження облікового відображення розрахунків за кредиторською заборгованістю.

Актуальність обраного напрямку дослідження залежить від ролі бухгалтерського обліку в управлінні суб'єктом господарювання та результатів фінансової діяльності підприємства, його виробничого і соціального розвитку, фінансового стану, дотримання договірної, фінансової, податкової та звітної дисциплін, своєчасного виконання покладених на підприємство зобов'язань і необхідного його розвитку, рівня забезпеченості оборотними коштами та джерелами фінансування капітальних вкладень для ведення бухгалтерського обліку та визначається необхідністю достовірного відображення в системі звітності.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є фундаментально дослідити організацію облікового процесу на підприємствах,

порядок оформлення первинних та зведених облікових документів з обліку кредиторської заборгованості, провести економічний аналіз стану розрахунків з кредиторами, продемонструвати пропозиції щодо вдосконалення практики роботи бухгалтерських служб на цій ділянці обліку та на основі отриманих даних досягти позитивних результатів за темою дослідження запропонувати заходи щодо зменшення кредиторської заборгованості.

Для дослідження поставлено наступні завдання: дослідити економічний зміст розрахункових операцій та класифікацію зобов'язань; провести фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства; дослідити стан організації синтетичного та аналітичного обліку кредиторської заборгованості за товари, продукцію, послуги та її відображення в облікових регістрах і фінансовій звітності підприємства;.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження є теоретико-методологічні засади, а також діюча практика обліку та аналізу операцій з кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги суб'єктів господарювання.

Предметом дослідження є процеси документування та обліку операцій, що є підставою для формування інформації про розрахунки з кредиторами та їх відображення у звітності.

Для досягнення мети поставлено наступні завдання: 1) уточнити сутність поняття «кредиторська заборгованість»; 2) дослідити актуальні нормативні документи, що регулюють облік кредиторської заборгованості; 3) дослідити причину виникнення податкових донарахувань та пов'язаних з ними податкових коригувань, та їх вплив на результати діяльності підприємства і відображення в обліку; 3) визначити шляхи удосконалення обліку кредиторської заборгованості та використання цієї інформації у податковій та аналітичній площині.

Наукова новизна одержаних результатів:

1) на основі НПСБО й МСБО алгоритмізовано процедуру обліку кредиторської заборгованості й відображення інформації про неї у звітності;

2) виявлено причин виникнення податкових донарахувань та пов'язаних з ними податкових коригувань, що виникають зі змісту господарських операцій за

кредиторською заборгованістю;

3) визначено суттєві аспекти використання аналітичної інформації щодо кредиторської заборгованості в діяльності підприємств.

Практичне значення одержаних результатів. Впорядковано алгоритм релевантного відображення в облікових системах та у звітності інформації про кредиторську заборгованість, що може мати практичну цінність як бухгалтерському, так і в податковому та управлінському аспекті.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження доповідалися на засіданнях конференцій, та отримали визнання наукової спільноти й рекомендацію до друку.

Публікації. За результатами дослідження опубліковано тези, у матеріалах конференцій, розміщених у відкритому доступі, загальним обсягом 1,13 др. арк, авторський внесок – 0,38 др. арк.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ЗА ТОВАРНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ

1.1. Економічний зміст, класифікація та оцінка кредиторської заборгованості за товарними операціями

Кредиторська заборгованість за товарними операціями є важливим елементом фінансової діяльності підприємств. Кредиторська заборгованість виникає, коли підприємство купує товари чи послуги і не сплачує за них одразу. Це є формою короткострокового фінансування, яка дозволяє підприємствам: зберігати ліквідність, використовуючи кошти на інші операційні потреби; підтримувати зв'язки з постачальниками, отримуючи можливість купувати товари в кредит.

Відтак, кредиторська заборгованість за товарними операціями - це зобов'язання підприємства перед постачальниками за товари або послуги, які були отримані, але ще не оплачені. Ця заборгованість є важливою складовою фінансового обліку і може суттєво впливати на ліквідність та фінансовий стан компанії. Різні наукові діячі трактують поняття порізно, що продемонстровано у табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Трактування поняття «кредиторська заборгованість»

Науковий діяч	Сутність поняття «кредиторська заборгованість»
Бірченко Н. О. [3]	Тимчасово залучені суб'єктом у власне користування грошові кошти, які підлягають поверненню юридичній або фізичній особі
Бойко Т. Г. [4].	Залучення активів у господарську діяльність підприємства за рахунок тимчасово безоплатного одержання майна інших суб'єктів господарювання
Візіренко С. В., Іваніцький К. В [6]	Грошові кошти, які тимчасово підпорядковані підприємству, фірмі, які підлягають поверненню юридичній або фізичній особі, у яких вони позичені і яким вони не виплачені

Варто також зауважити, що наявність простроченої заборгованості може призвести до погіршення іміджу будь-якого бізнесу, тому необхідно правильно контролювати процес її виникнення (рис. 1.1). Методика управління кредиторською заборгованістю ґрунтується на НП(С)БО 11 «Зобов'язання» в Україні, та

МСБО 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи», МСБО 1 «Подання фінансових звітів», МСБО 10 «Події після звітного періоду», МСБО 12 «Податки на прибуток», МСБО 17 «Оренда», МСБО 19 «Виплати працівникам».

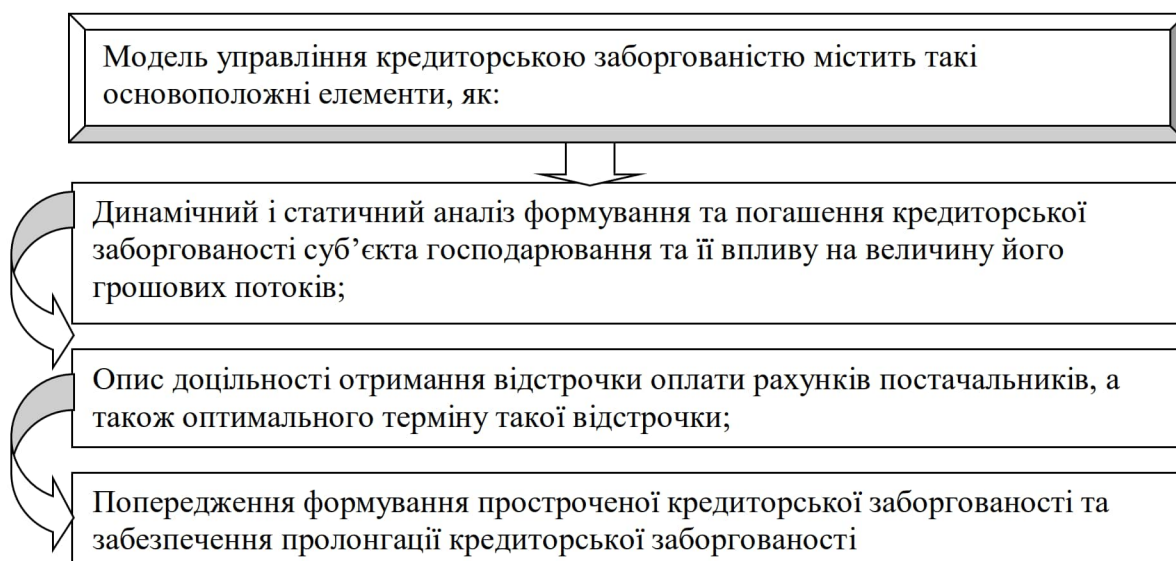

Рис. 1.1. Модель управління кредиторською заборгованістю

Кредиторську заборгованість у бухгалтерському обліку класифікують за такими критеріями:

- строк погашення (за основу береться операційний цикл);
- спосіб погашення (або грошима, або товарами, послугами чи виконаними роботам);
- своєчасність погашення (згідно з указаними датами чи з простроченням платежу).

У табл. 1.2 представлена класифікація кредиторської заборгованості.

Таблиця 1.2

Класифікація кредиторської заборгованості

Вид заборгованості	Пояснення
1	2
Залежно від термінів виникнення	
Поточна кредиторська	До 90 днів, така заборгованість може мати технічний характер (відстрочення виконання) або, при одноразовому виникненні у великому об'ємі, може бути індикатором погіршення ситуації в компанії і появи ризику банкрутства.
Короткострокова кредиторська	До 1 року, наявність даної заборгованості, якщо вона не пов'язана з нормальною діяльністю організації, є передумовою для активних дій, направлених на примусове стягнення з боку кредиторів.

1	2
Довгострокова кредиторська	Від 1 до 3 років, зазвичай виникає, коли в підприємства погіршується фінансовий стан, і може свідчити про високі ризики банкрутства.
Кредиторська заборгованість до списання	Більш 3-х років, існування такої заборгованості обумовлене бухгалтерськими помилками в самій компанії, помилками в компаніях-кредиторах, ліквідацією кредиторів, відсутністю документальної бази для стягнення і іншими чинниками.
<u>Залежно від документального підтвердження</u>	
Балансова	Відображує в балансі організації, але відсутня як історія виникнення, так і документальна база.
Заборгованість по акту звірки	Існує історія виникнення, не підтверджена первинними документами. Можливе існування первинних документів у кредитора.
Заборгованість, підтверджена первинними документами	Підтверджена первинними документами. Можливе існування первинних документів у кредитора.
Вексель, облігація, інші боргові зобов'язання	В даному випадку заборгованість не лише підтверджена, але і оформлена у вигляді безперечного зобов'язання.
Судове рішення про стягнення грошових коштів	Появу судового рішення визначає можливість примусового виконання зобов'язань.
<u>По підставі виникнення</u>	
Заборгованість по заробітній платі	У важкий для підприємства час виникає і зростає вельми нестримно. Невиплата заробітної плати може привернути увагу правоохоронних органів до діяльності підприємства.
Нараховані і неоплачені податки і збори	Це один з найактивніших кредиторів, що використовує як цивільно-правові, так і адміністративні методи.
Зобов'язання з кредитних і лізингових договорів	Крім того, до даної групи відносяться всі останні види, забезпечені активами підприємства. Основним ризиком при виникненні, окрім можливості банкрутства організації в цілому, є ризик втрати активів, безпосередньо задіяних в діяльності компанії і, відповідно, утворюючих її вартість. Крім того, її наявність зменшує можливість подальшого боргового фінансування компанії.
Заборгованість перед Стратегічними партнерами	Втрата довіри до самої компанії з боку постачальників, підрядчиків і основних клієнтів.
Безперечні зобов'язання	Заборгованість по виплаті тримачам облігацій, векселів, інших боргових інструментів, а також інша заборгованість, стягнення якої можливо в безперечному порядку, представляє небезпека у зв'язку з невеликим періодом між її виникненням і примусового виконання.

Якщо плануємо погашати зобов'язання грошима, говорять про «грошові» зобов'язання (наприклад, оплата за поставлений товар за договором передбачена грошима у безготівковій формі, заборгованість перед постачальником обліковуємо

на сальдо по Кт 63). Якщо ж маємо кредитору віддати товар чи надати послуги, то такі зобов'язання вважаються «товарними» (наприклад, маємо поставити товар по отриманому авансу покупця – обліковується по Кт 681). Класифікація заборгованості за строками погашення представлена у табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Класифікація заборгованості за строками погашення

Вид	Дебіторська заборгованість	Кредиторська заборгованість
Короткострокова	Поточна дебіторська заборгованість - сума дебіторської заборгованості, яка виникає в ході нормального операційного циклу або буде погашена протягом дванадцяти місяців з дати балансу п. 4 НП(С)БО 10.	Поточні зобов'язання - зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або повинні бути погашені протягом дванадцяти місяців, починаючи з дати балансу п. 4 НП(С)БО 11.
Довгострокова	Довгострокова дебіторська заборгованість - сума дебіторської заборгованості, яка не виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена після дванадцяти місяців з дати балансу п. 4 НП(С)БО 10.	Довгострокові зобов'язання - всі зобов'язання, які не є поточними зобов'язаннями п. 4 НП(С)БО 11.

Для цілей обліку доцільно її групувати за строком погашення, за способом погашення та своєчасністю погашення. Саме така класифікація акумулює повну інформацію для проведення аналізу кредиторської заборгованості та прийняття управлінських рішень щодо кредиторської заборгованості. Кредиторська заборгованість за своїм змістом має відношення щодо фінансового результату підприємства та впливає на господарську діяльність у цілому (рис. 1.2)

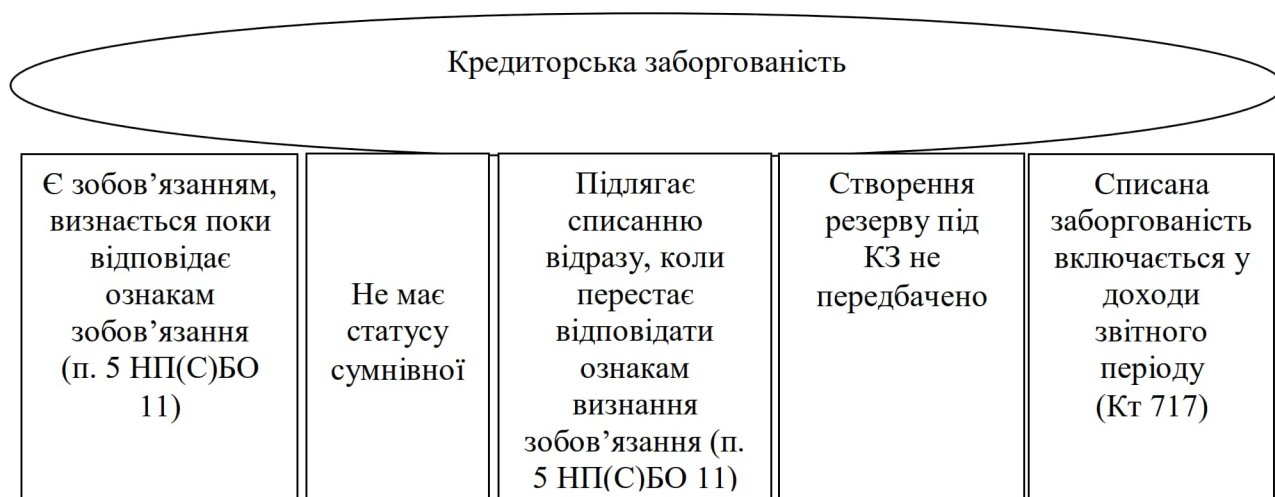

Рис. 1.2. Основні аспекти кредиторської заборгованості

Кредиторська заборгованість – це заборгованість підприємства іншим юридичним і фізичним особам, що виникла в результаті здійснених раніше дій (подій), оцінена в гривнях і щодо якої у підприємства існують зобов'язання її погашення в певний строк. Головні правила для обліку кредиторської заборгованості представлено на рис. 1.3.

Правила для обліку кредиторської заборгованості
Кредиторська заборгованість відображається у обліку, якщо вона є зобов'язанням та є впевненість у віттоці грошових коштів
Облік заборгованості із продавцями та постачальниками ведеться у розрізі валют (гривня, іноземна валюта)
На дату балансу важлива класифікація заборгованості як поточної та довгострокової, в тому числі виділення поточної частини довгострокового боргу – це впливає на її оцінку (теперішня вартість чи вартість погашення)
У платників ПДВ сума розрахунків завжди включає ПДВ, т.е. відображається сума із ПДВ
Вірна структура заборгованостей у балансі дозволяє провести адекватний аналіз фінансових показників підприємства

Рис. 1.3. Головні правила для обліку кредиторської заборгованості

Кредиторська заборгованість – це, по суті, зобов'язання. У результаті здійснення господарської діяльності одне підприємство завинило перед іншим підприємством. Зобов'язання – це заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій та погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди [6]. Умови визнання зобов'язань визначено у п. 5 НП(С)БО 11 «Зобов'язання [1]: достовірність оцінки; зменшення економічних вигід як наслідок їх погашення (додаток А). Якщо на дату балансу раніше визнане зобов'язання не підлягає погашенню, то його сума включається до складу доходу звітного періоду. У балансі поточні зобов'язання відображаються за сумою погашення п.п. 4, 12 НП(С)БО 11 [1]. Сума погашення – недисконована сума грошових коштів або їх еквівалентів, що, як очікується, буде сплачено для погашення зобов'язань під час звичайної господарської діяльності підприємства. Сума забезпечення визначається за обліковою оцінкою ресурсів, необхідних для погашення відповідного зобов'язання, на дату балансу. Непередбачені зобов'язання відображаються на позабалансових рахунках підприємства за обліковою оцінкою.

НП(С)БО не містять норм щодо особливостей дисконтування довгострокової

заборгованості під час дії воєнного стану в Україні. Водночас не має значення, яке за розміром це підприємство, або на якій системі оподаткування воно перебуває. Наголосимо, що під час воєнного стану особливостей дисконтування поворотної фінансової допомоги не передбачено. Зважаючи на викладене, поворотна фінансова допомога, отримана під час дії воєнного стану, зокрема в другому кварталі 2022 року та повернена в четвертому кварталі 2023 року, строк погашення якої більше ніж 12 місяців, підлягає дисконтуванню (табл. 1.4).

Таблиця 1.4

Дисконтування у період воєнного часу

Довгострокова заборгованість/зобов'язання	Поточні (короткострокові)
дисконтуються	не дисконтуються
За загальним правилом підприємства, які ведуть облік за НП(С)БО, зобов'язані дисконтувати довгострокову дебіторську та кредиторську заборгованість.	

Призупинення строку позовної давності на період воєнного стану Наразі воєнний стан продовжено до 12.08.2024 р. У п. 19 Прикінцевих і перехідних положень ЦКУ прописано: у період дії воєнного, надзвичайного стану строки, визначені ст. 257-259, 362, 559, 681, 728, 786, 1293 ЦКУ, продовжуються на строк його дії.

Тож під час воєнного стану строк позовної давності також не впливає. Відповідно на цій підставі списати заборгованість не можна. Інші випадки безнадійності - так, але не за строком давності (табл. 1.5).

Таблиця 1.5

Безнадійна кредиторська заборгованість

Підстави для списання кредиторки			Під час карантину, воєнного стану – строк позовної давності не впливає
Прощення боргу кредитором	Ліквідація кредитора	Невизнання судом	Сплив строку позовної давності* + прийняте рішення про списання (не погашення)
На дату прощення боргу визнається дохід у бухобліку	На дату ліквідації (дату запису про ліквідацію у ЄДР)	На дату набрання сили рішенням суду	На дату прийняття рішення про списання після спливу строку позовної давності
* Для ЗЕД – окремі правила: діє законодавство країни, яке регулює договір та Конвенція ООН про позовну давність у міжнародній купівлі-продажу товарів від 14.06.1974. Заборгованість перед суб'єктами рф, рб наразі не списується – чекаємо законодавчого врегулювання таких операцій (розрахунки призупинено Постановою НБУ від 24.02.2022 № 18.			

12 місяців рахуємо від найближчої дати балансу, а не від дати виникнення заборгованості. Наприклад, надано поворотну фіндопомогу 20.10.2023 р. строком повернення за договором не пізніше 31.12.2024 р. Дата балансу – 31.12.2023 р. Відповідно від цієї дати до очікуваної дати погашення (31.12.2024 р.) залишається рівно 12 місяців. Заборгованість короткострокова. Не дисконтується.

Зобов'язання визнається, якщо його оцінка може бути достовірно визначена та існує ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок його погашення. Якщо на дату балансу раніше визнане зобов'язання не підлягає погашенню, то його сума включається до складу доходу звітного періоду.

На субрахунку 717 «Дохід від списання кредиторської заборгованості» узагальнюється інформація про доходи від списання кредиторської заборгованості, що виникла в ході операційного циклу, по закінченні строку позовної давності Дт 60, 61, 63, 68, 50, 55 Кт 717.

1.2. Стан дослідженості проблеми та наукові напрями її вирішення

Актуалізація питань обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками є важливою для забезпечення фінансової стійкості підприємства, підвищення його конкурентоспроможності та ефективності управлінських рішень. Вона вимагає постійної уваги до змін у зовнішньому середовищі, впровадження нових технологій та стратегій управління ризиками. Дослідження питань обліку розрахунків з постачальниками є важливим з кількох причин:

- ефективний облік розрахунків допомагає підприємству контролювати свої зобов'язання та уникати фінансових труднощів, пов'язаних із простроченою заборгованістю;
- розуміння структури та динаміки кредиторської заборгованості дозволяє підприємству планувати свої грошові потоки і забезпечувати своєчасність платежів;
- дослідження обліку сприяє покращенню платіжної дисципліни, що важливо для підтримання добрих відносин з постачальниками і уникнення штрафів або

санкцій;

- аналіз обліку може виявити можливості для покращення умов співпраці з постачальниками, таких як знижки за раннє виконання платежів;
- дослідження обліку розрахунків дозволяє виявити потенційні ризики, пов'язані з кредиторами, що допомагає вжити необхідні заходи для їх мінімізації;
- важливо мати чіткий облік розрахунків для забезпечення прозорості фінансової звітності, що підвищує довіру інвесторів та кредиторів;
- інформація про розрахунки з постачальниками є важливою для стратегічного управління, дозволяючи підприємству адаптуватися до змін на ринку.

Таким чином, дослідження обліку розрахунків з постачальниками є ключовим елементом фінансового управління, що сприяє стабільному розвитку підприємства. Тож, в межах виконання кваліфікаційної роботи проаналізуємо наукові праці, які узагальнюють проблемні аспекти кредиторської заборгованості.

Таблиця 1.6

Облік розрахунків з постачальниками та підрядниками: систематизація наукових праць

Джерело	Проблемні питання	Можливі шляхи вирішення
1	2	3
[44]	1. Незадовільний облік розрахунків: поточна система обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками не відповідає вимогам ринкових умов.	1. Удосконалення обліку: розробити і впровадити нові документи та процедури для обліку розрахунків, які забезпечать чіткий контроль за своєчасністю розрахунків.
	2. Відсутність теоретичних та практичних рекомендацій: необхідність удосконалення теоретичних основ обліку і відсутність практичних рекомендацій ускладнюють реалізацію ефективного контролю.	2. Теоретичні та практичні дослідження: провести дослідження для розробки теоретичних основ і практичних рекомендацій щодо впровадження нових методів обліку.
	3. Проблеми з платіжною дисципліною: низький рівень платіжної дисципліни підприємств може негативно впливати на фінансовий стан.	3. Підвищення платіжної дисципліни: Впровадити системи моніторингу і стимулювання платіжної дисципліни, щоб покращити своєчасність розрахунків.
	4. Недостатня уніфікація облікової системи: відсутність уніфікації системи обліку з міжнародними стандартами з урахуванням національних особливостей призводить до неефективності управління.	4. Уніфікація облікових систем: Розробити план уніфікації національної системи обліку з міжнародними стандартами, враховуючи специфіку аграрного сектора.

1	2	3
[72]	1. Недостатня деталізація обліку: відсутність робочого плану рахунків з деталізацією субрахунків може ускладнити контроль за валютними розрахунками та групами постачальників.	1. Розробка робочого плану рахунків: створити детальний план рахунків, що включає субрахунки за валютами та групами постачальників, щоб забезпечити точність обліку.
	2. Відсутність чітких інструкцій: необхідність розробки посадових інструкцій для бухгалтерів може призвести до невизначеності у веденні обліку.	2. Створення посадових інструкцій: розробити чіткі інструкції для бухгалтерів, щоб уникнути невизначеності та помилок у облікових процесах.
	3. Невизначеність термінів зберігання документів: відсутність затверджених термінів зберігання господарських договорів може призвести до проблем із доступом до важливих документів.	3. Затвердження термінів зберігання документів: встановити та затвердити терміни зберігання господарських договорів і ділової документації для покращення доступу та контролю.
	4. Недостатній внутрішній контроль: відсутність регулярних аудиторських перевірок може призвести до помилок у обліку розрахунків.	4. Проведення регулярних аудитів: запровадити план регулярних аудиторських перевірок, щоб контролювати правильність обліку та виявляти можливі помилки на ранніх етапах.
[8]	1. Недостатня ефективність управлінського обліку: існуючі методи управлінського обліку не забезпечують належного рівня інформаційної підтримки для ухвалення управлінських рішень.	1. Удосконалення управлінського обліку: розробити нові методики управлінського обліку, які враховують специфіку підприємства та забезпечують кращу інформаційну підтримку.
	2. Складнощі в обробці первинних документів: недотримання правил обробки документів може призводити до помилок у відображенні даних у обліку.	2. Стандартизація обробки документів: впровадити чіткі регламенти для обробки первинних документів, включаючи правила їх відокремлення та порядок обробки.
	3. Технологія обліку: відсутність чіткої організації технологічного процесу обліку може ускладнювати контроль та аналіз фінансових операцій.	3. Оптимізація технологічного процесу: створити ефективну технологію обліку, контролю та аналізу, що включає чіткі етапи документування, реєстрації та формування інформації.
	4. Вибір методів обробки інформації: необхідність визначення оптимального методу обробки інформації, щоб зменшити витрати часу та коштів на облік.	4. Вибір оптимальних методів обробки: оцінити переваги та недоліки ручного, механізованого та комп'ютерного методів обробки інформації, обравши найбільш ефективну комбінацію для підприємства. 5. Навчання персоналу: організувати навчальні програми для співробітників, щоб підвищити їхні навички в управлінському обліку та обробці документів.

1	2	3
[40]	1. Недоліки в обліку розрахунків: існуючі проблеми в системі обліку, які потребують виявлення та усунення для підвищення ефективності.	1. Аналіз недоліків у системі обліку: провести детальний аналіз існуючих проблем обліку, щоб визначити конкретні недоліки, які необхідно усунути.
	2. Відсутність узгодженості з міжнародними стандартами: необхідність порівняння національних стандартів з міжнародними для виявлення відмінностей та їх впливу на облік.	2. Удосконалення облікової системи: розробити рекомендації щодо вдосконалення обліку розрахунків, зокрема оптимізацію процесів і документообіг.
	3. Вплив міжнародних стандартів: недостатнє розуміння того, як міжнародні стандарти бухгалтерського обліку впливають на розрахунки з постачальниками та їх відображення у звітності.	3. Порівняння стандартів: провести детальне порівняння національних стандартів з міжнародними, щоб визначити основні відмінності та їх вплив на практику обліку.
		4. Впровадження міжнародних стандартів: розробити рекомендації щодо адаптації міжнародних стандартів у практиці обліку підприємств, щоб забезпечити відповідність та підвищити прозорість фінансової звітності.
		5. Навчання персоналу: організувати навчання для бухгалтерів та фінансових фахівців щодо міжнародних стандартів і їх застосування у обліку розрахунків.
[1]	1. Недостатня систематизація облікових процесів: відсутність чіткої структури в обліку розрахунків, що ускладнює контроль за кредиторською заборгованістю.	1. Систематизація обліку: розробка нових методологічних підходів для чіткої організації обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками.
	2. Необхідність актуалізації нормативно-правової бази: існуючі нормативно-правові акти можуть бути застарілими або недостатньо охоплювати сучасні аспекти обліку.	2. Актуалізація нормативно-правових актів: проведення аналізу чинних нормативно-правових документів та їх вдосконалення для відповідності сучасним вимогам обліку.
	3. Слабка інтеграція аналітичного обліку: відсутність ефективних аналітичних документів для контролю та управління розрахунками з постачальниками.	3. Впровадження аналітичних документів: створення нових аналітичних документів для детального моніторингу кредиторської заборгованості, що допоможе у прийнятті управлінських рішень.
	4. Використання традиційного документообігу: переважно паперовий документообіг ускладнює процеси обліку і затримує інформаційні потоки.	4. Застосування електронного документообігу: впровадження електронного документообігу для оптимізації процесів обліку та підвищення оперативності управлінської інформації.

1	2	3
[62]	1. Неповнота облікової політики: облікова політика в сфері дебіторської заборгованості недостатньо детальна, що ускладнює управління.	1. Розробка детальної облікової політики: доповнити облікову політику підприємства конкретними елементами, такими як класифікація заборгованостей і процедури списання.
	2. Проблеми контролю за кредиторською заборгованістю: виникають труднощі при контролі за заборгованістю через часткові або повні платежі.	2. Створення внутрішніх документів: впровадження таблиці для відстеження заборгованостей перед постачальниками, що включає дані про терміни оплати та прострочення.
	3. Відсутність систематизації даних: немає єдиної таблиці або звіту, що відображає стан заборгованості, що ускладнює аналіз.	3. Систематизація звітності: розробка звіту по розрахунках з постачальниками, який відображатиме своєчасність погашення заборгованості.
	4. Невчасне оформлення документів: господарські операції не завжди оформляються своєчасно і правильно, що впливає на точність даних.	4. Покращення процесу оформлення документів: встановлення чітких вимог до оформлення господарських операцій, щоб уникнути помилок і затримок.
	5. Відсутність регулярного моніторингу: необхідність щотижневого або щомісячного звітування не завжди виконується, що затрудняє управлінські рішення.	5. Регулярний моніторинг і аналіз: забезпечення регулярного заповнення звітів, що дозволяє вчасно реагувати на проблеми з дебіторською та кредиторською заборгованістю.
[64]		6. Навчання персоналу: проведення тренінгів для співробітників, щоб забезпечити правильне виконання внутрішніх документів і поліпшити управлінські навички.
	1. Недостатній контроль за розрахунками: відсутність ефективного внутрішнього контролю за розрахунками і термінами платежів може призвести до фінансових втрат.	1. Покращення внутрішнього контролю: впровадження системи регулярних інвентаризацій розрахунків з контрагентами, що дозволить своєчасно виявляти проблеми.
	2. Нечіткий облік заборгованостей: відсутність детального обліку простроченої та безнадійної заборгованості ускладнює управління фінансами.	2. Систематизація обліку заборгованостей: вдосконалення аналітичного обліку заборгованостей за розмірами, місцезнаходженням юридичних осіб і умовами оплати.
	3. Криза неплатежів: неправдива інформація від контрагентів і ненадійні договори можуть стати причиною фінансових ризиків.	3. Якісний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості: проведення детального аналізу заборгованостей за конкретними постачальниками і покупцями з урахуванням різних факторів.
	4. Абстрактний аналіз заборгованості: невиконання детального аналізу заборгованостей по контрагентах призводить до втрати важливої інформації для прийняття рішень.	4. Контроль оборотності розрахунків: запровадження механізмів контролю за станом розрахунків і розширення системи авансових платежів для зменшення ризиків.

1	2	3
[28]	1. Негативний вплив кредиторської заборгованості: високий рівень заборгованості може знизити платоспроможність і ліквідність підприємства.	1. Впровадження аналітичних документів: розробка спеціальних документів для моніторингу кредиторської заборгованості, що дозволить зібрати всі дані в одному місці.
	2. Необхідність інтеграції інформації: відсутність цілісної інформації про кредиторську заборгованість ускладнює управлінські рішення.	2. Автоматизація обліку: Використання програмного забезпечення для автоматизації обліку кредиторської заборгованості, що підвищить точність і оперативність даних.
	3. Управління ризиками: неправильне управління кредиторською заборгованістю може призвести до фінансових труднощів у майбутньому.	3. Регулярний аналіз платоспроможності: встановлення регулярних перевірок фінансових показників для виявлення потенційних ризиків.
	4. Відсутність аналітичних документів: неправильне або недостатнє документування може ускладнити контроль за заборгованістю.	4. Навчання персоналу: Проведення тренінгів для працівників з управління кредиторською заборгованістю та фінансового обліку.
	5. Недостатнє увага до прогнозування: відсутність планування може призвести до непередбачених витрат і проблем з оплатою.	5. Розробка стратегій управління: формування чітких стратегій для зменшення кредиторської заборгованості та підтримки належного рівня ліквідності.
[54]	1. Відсутність інтеграції обліку з управлінськими функціями: розрізненість обліку та інших функцій може призвести до неефективного управління.	1. Інтеграція обліку з іншими функціями: розробка системи, яка поєднує облік з плануванням, контролем і аналізом, щоб забезпечити цілісність даних.
	2. Непрозорість процесів матеріального забезпечення: відсутність чітких схем і контролю може ускладнити моніторинг та управління ресурсами.	2. Впровадження чітких схем організації процесів: розробка документованих процедур для обліку, контролю та планування, що забезпечить прозорість і ефективність.
	3. Неправильне планування потреб у матеріальних ресурсах: недостатній аналіз може призвести до надмірних запасів або дефіциту.	3. Регулярний моніторинг потреб у матеріальних ресурсах: встановлення механізмів для постійного аналізу потреб і відповідності запасів.
	4. Відсутність контролю за використанням матеріальних ресурсів: нехтування моніторингом може призвести до втрат і нерегламентованого використання.	4. Систематизація контролю за використанням ресурсів: впровадження перманентного контролю, інвентаризації та звітності для відстеження стану матеріальних запасів.

Ці пропозиції можуть суттєво покращити облік розрахунків з постачальниками та підрядниками, забезпечить своєчасне виконання зобов'язань, підвищить ефективність управлінських рішень, зміцнюючи фінансовий стан аграрних підприємств.

РОЗДІЛ 2

ОБЛІК КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ЗА ТОВАРНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ

2.1. Організаційно-правові засади діяльності та облікова політика підприємства

Сільськогосподарські підприємства відіграють важливу роль в економіці країни, забезпечуючи її стабільність та розвиток. Основні аспекти їхнього внеску включають:

1. Продовольча безпека: виробництво продуктів харчування для населення, що забезпечує основні потреби людей у їжі.

2. Економічний внесок: сільське господарство сприяє формуванню валового внутрішнього продукту (ВВП) і забезпечує значну частку експорту, особливо в аграрних країнах.

3. Створення робочих місць: сільськогосподарські підприємства забезпечують зайнятість для великої кількості людей, особливо в сільських районах, де альтернативні можливості працевлаштування можуть бути обмежені.

4. Розвиток сільських територій: підприємства сприяють розвитку інфраструктури, соціальних послуг і поліпшенню якості життя в сільських громадах.

5. Збереження екосистем: правильне ведення сільського господарства може сприяти збереженню природних ресурсів, біорізноманіття та екологічної рівноваги.

6. Інновації та технології: сільськогосподарські підприємства впроваджують нові технології та інновації, що підвищують ефективність виробництва та якість продукції.

7. Споживчий ринок: вони забезпечують постачання сировини для переробної промисловості, що є важливим для розвитку інших секторів економіки.

Таким чином, сільськогосподарські підприємства є критично важливими для соціально-економічного розвитку країни, впливаючи на різні аспекти життя суспільства.

Одним з представників таких сільськогосподарських підприємств є приватна агрофірма «Урожай», створена у відповідності до Статуту підприємства та законодавства України для здійснення господарської, фінансово-інвестиційної, комерційної та іншої діяльності з метою отримання прибутку Згідно приватна агрофірма «XXXXXX».

Предмет діяльності ПАФ «XXXXXX»: виробництво, заготівля, зберігання, реалізація, переробка, транспортування сільгосппродукції; закупівля сільгосппродукції, товарно-матеріальних цінностей, в т.ч. в населення за готівку; оренда земельних ділянок сільськогосподарського та сільськогосподарського призначення для ведення товарного сільськогосподарського виробництва; вирощування зернових, технічних та інших культур, не віднесених до інших класів рослинництва; овочівництво, декоративне садівництво та вирощування продукції розсадників; тваринництво: розведення великої рогатої худоби; овець, кіз, коней; свиней; птиці; інших тварин; вирощування культур в поєднанні з тваринництвом (змішане сільське господарство).

Мета діяльності ПАФ «XXXXXX» – здійснювати самостійну, ініціативну, систематичну, на власний ризик господарську діяльність з метою одержання прибутку, наступного його розподілу між учасниками та досягнення економічних та соціальних результатів.

Досягнення мети діяльності ПАФ «XXXXXX» забезпечується здійсненням наступних видів діяльності: а) вирощування продукції рослинництва та тваринництва, її заготівля, переробка; б) надання робіт та послуг в сільському господарстві; в) заготівля шляхом закупки сільгосппродукції (рослинництва) у населення, селянсько-фермерських господарств та інших підприємств за готівковий та безготівковий розрахунок.

Організаційна структура досліджуваного підприємства представлена у вигляді ієрархічної моделі, що включає різні рівні управління та підрозділи. Основні елементи такої структури представлено на рис. 2.1.

Отже, директор досліджуваного підприємства відповідає за загальне управління, стратегічне планування та прийняття ключових рішень. У

ПАФ «XXXXXX» у штаті один заступник, який відповідає за різні напрямки діяльності, такі як виробництво, фінанси, маркетинг, кадрові питання тощо.

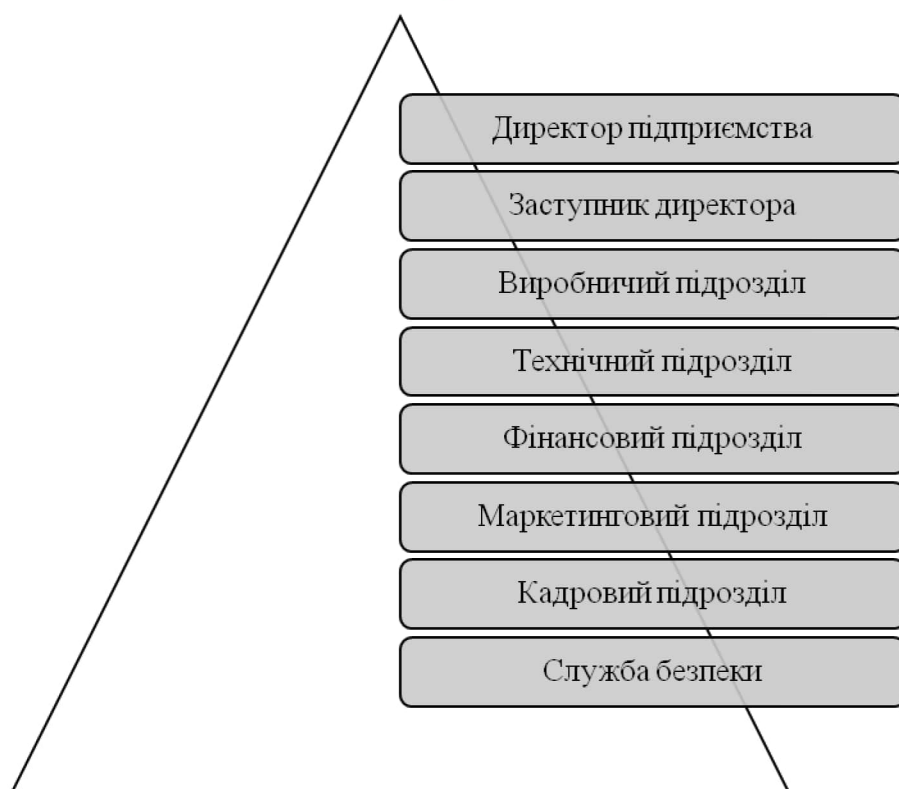

Рис. 2.1. Елементи організаційної структури досліджуваного підприємства

Виробничий підрозділ підприємства включає головного агронома, відповідального за агрономічні питання, планування посівів, догляд за культурами та бригади, які складаються з агрономів, трактористів, механізаторів та інших працівників, які безпосередньо займаються вирощуванням рослин і доглядом за бджолами та вівцями.

Технічний підрозділ представлений механізованими бригадами, очолює які головний інженер. Цей відділ відповідає за технічне забезпечення, ремонт і обслуговування техніки.

Фінансовий підрозділ на чолі з головним бухгалтером відповідає за всі види обліку, звітність, планування бюджету. До функцій менеджера з продажу входить збут продукції, дослідження ринку, розвиток клієнтської бази. Менеджер з кадрів відповідає за підбір, навчання та розвиток персоналу. Також на підприємстві функціонує служба безпеки, яка відповідає за охорону об'єктів і контроль за дотриманням техніки безпеки.

Складові майна ПАФ «XXXXXX» можна поділити на кілька основних категорій:

1. Основні засоби (земельні ділянки власна і залучені, будівлі та споруди (сільськогосподарські, адміністративні), машини та обладнання (трактори, комбайни, плуги, інше сільськогосподарське обладнання) та транспортні засоби).

2. Оборотні активи, які включають матеріали (насіння, добрива, корми, ПММ), готову продукцію (урожай, продукція бджільництва та вівчарства), дебіторську заборгованість (кошти, що підлягають отриманню від покупців та нетоварна дебіторська заборгованість).

3. Фінансові активи – це гроші на рахунках та у касі.

4. Нематеріальні активи у ПАФ «XXXXXX» представлені програмним забезпеченням.

5. Біологічні активи – посіви зернових та технічних та тварини – сім'ї бджіл та вівці:

Ці складові разом формують майно сільськогосподарського підприємства і є важливими для його функціонування та розвитку.

Складові джерел формування майна сільськогосподарського підприємства можна поділити на кілька основних категорій:

1. Власний капітал, який представлений пайовим капіталом (на 31.12.2023 р. - 846 тис. грн), резервним капіталом (на 31.12.2023 р. – 1 млн 870 тис. грн) та .прибутком, який залишився в підприємстві після виплати дивідендів.

2. Залучений капітал: - кредиторська заборгованість, довгострокові та поточні інші зобов'язання.

3. Державне фінансування: фінансова підтримка від держави для розвитку аграрного сектору.

Ці джерела формують майно сільськогосподарського підприємства та забезпечують його фінансову стійкість і розвиток. Фінансовий відділ сільськогосподарського підприємства виконує кілька ключових функцій. Ці функції допомагають забезпечити ефективне управління фінансовими ресурсами підприємства, що є особливо важливим у сільськогосподарському секторі.

Рис. 2.2. Функції фінансового відділу досліджуваного підприємства

Облікові політики – конкретні принципи, основи, домовленості, правила та практики, застосовані суб'єктом господарювання при складанні та поданні фінансової звітності. В обліковій політиці підприємства щодо розрахунків з постачальниками мають бути висвітлені наступні питання:

1. Принципи обліку розрахунків: визначення методів оцінки розрахунків (на основі фактичних витрат, собівартості тощо); принципи нарахування і визнання кредиторської заборгованості.

2. Класифікація постачальників: визначення категорій постачальників (за

видами товарів, умовами постачання, регіоном тощо).

3. Документальне оформлення: перелік документів, що використовуються для оформлення розрахунків; процедури затвердження та зберігання документів.

4. Порядок здійснення платежів: визначення умов та термінів розрахунків;

5. Облік простроченої заборгованості: процедури моніторингу і обліку прострочених платежів; заходи, що вживаються для стягнення простроченої заборгованості.

6. Оцінка ризиків: оцінка кредитних ризиків постачальників та заходи для їх мінімізації.

7. Аналіз і звітність: визначення показників для аналізу кредиторської заборгованості; формати звітності та їх періодичність.

8. Внутрішній контроль: процедури контролю за виконанням зобов'язань перед постачальниками.

Розроблену облікову політику оформляють відповідним наказом. Форма його нормативно не встановлена. При цьому текст облікової політики може бути викладений як у самому наказі, так і в додатку до нього (рис. 2.3).

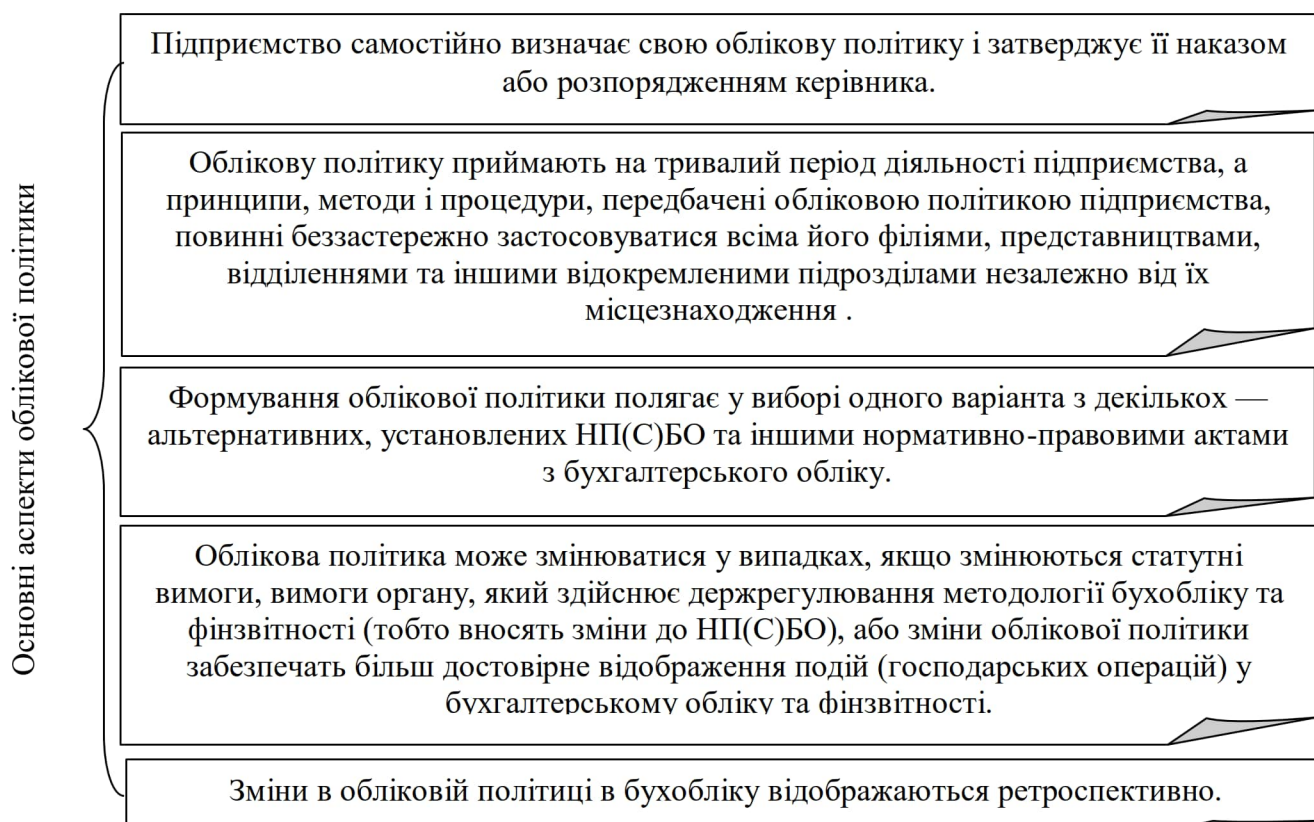

Рис. 2.3. Основні аспекти облікової політики

У Наказі про облікову політику необхідно передбачити деякі елементи облікової політики щодо зобов'язань (табл. 2.1) (додаток Б.1, Б.2). Рекомендації до включення у розпорядчий документ про облікову політику положень в частині кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги представлено у додатку В.

Таблиця 2.1

Елементи облікової політики щодо обліку зобов'язань

Елемент облікової політики	Характеристика елементу облікової політики
Визначення переліку та складу зобов'язань відповідно до НП(С)БО 11 «Зобов'язання»	Кожне підприємство залежно від характеру своєї діяльності та здійснюваних операцій визначає склад зобов'язань відповідно до їх класифікації.
Методи оцінки зобов'язань в операціях пов'язаних сторін	Пов'язаними сторонами вважаються: підприємства, які перебувають під контролем або суттєвим впливом інших осіб.
Програми виплат працівникам	Програми виплат працівникам визначаються відповідно до НП(С)БО 26 «Виплати працівникам» і включають: поточні виплати, виплати при звільненні, виплати після закінчення трудової діяльності; виплати інструментами власного капіталу підприємства та інші довгострокові виплати.
Організація та періодичність обліку відстрочених податкових зобов'язань та активів	Перелік та склад відстрочених податкових зобов'язань визначається на кожному підприємстві індивідуально залежно від складу його доходів та витрат.

В наказі зазначено умови визнання заборгованості відповідно до НП(С)БО 11, за якою сумою відображаються в звітності поточні зобов'язання, кредиторську заборгованість, по якій минув строк позовної давності, відноситься до доходу звітного періоду в першому наступному місяці після пройденого строку позовної давності. Ці питання допоможуть створити чітку і структуровану облікову політику, що сприятиме ефективному управлінню розрахунками з постачальниками.

2.2. Облік кредиторської заборгованості за товарними операціями та відображення інформації у звітності

Облік кредиторської заборгованості за товарними операціями у ПАФ «XXXXXX» є важливим елементом фінансового управління підприємства. Він включає в себе процеси реєстрації, моніторингу та відображення цієї інформації у

фінансовій звітності. Розглянемо ключові аспекти обліку кредиторської заборгованості та її відображення у звітності. Джерелами інформаційного забезпечення обліку такої заборгованості є такі:

- первинні – товарно-транспортні накладні, рахунки-фактури, накладні, рахунки, акти приймання виконаних робіт чи послуг. Для погашення кредиторської заборгованості або її забезпечення використовують виписку банку, прибутковий касовий ордер, короткостроковий вексель;
- зведені – які використовуються для контролю та впорядкування оброблення даних на підставі первинних документів, що складаються у зведені облікові документи (реєстри та журналиордери). На рахунках бухгалтерського обліку кредиторська заборгованість відображається на рахунках класу 6 (зобов'язання) у кредиті, що відображає суму, яку підприємство повинно сплатити постачальникам. Згідно Інструкції № 291 про застосування Плану рахунків для обліку розрахунків з постачальниками і підрядниками за одержані товарно-матеріальні цінності, виконані роботи, надані послуги використовують рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками» (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Характеристика рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»

На рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» ведеться облік розрахунків з постачальниками та підрядниками за одержані товарно-матеріальні цінності, виконанні роботи і надані послуги. На цьому рахунку учасник промислово-фінансової групи веде облік розрахунків за одержані від учасників ПФГ товарно-матеріальні цінності (роботи, послуги).			
Субрахунок	Призначення	Відображення інформації	
		по дебету	по кредиту
631 «Розрахунки з вітчизняними постачальни-ками»	Призначений для обліку розрахунків з вітчизняними постачальниками за одержані товарно-матеріальні цінності, виконані роботи, надані послуги	погашення, списання заборгованості	заборгованість за одержані від постачальників та підрядників товарно-матеріальні цінності, прийняті роботи, послуги
632 «Розрахунки з іноземними постачальни-ками»	Призначений для обліку розрахунків з іноземними постачальниками за одержані товарно-матеріальні цінності, виконані роботи, надані послуги		
633 «Розрахунки з учасниками промислово-фінансових груп»	Призначений для обліку в учасника ПФГ розрахунків за одержані від учасників ПФГ товарно-матеріальні цінності (роботи, послуги)		
Сальдо рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками» кредитове, показує непогашену заборгованість постачальникам і відбивається в 4 розділі пасиву балансу.			
Аналітичний облік ведеться окремо за кожним постачальником та підрядником в розрізі кожного документа (рахунку) на сплату.			

Особливості бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками вимагають ведення більш деталізованого аналітичного бухгалтерського обліку розрахунків для накопичення інформації, контролю бухгалтерського обліку, надання необхідної оперативної, достовірної інформації управлінському персоналу для прийняття оперативних управлінських рішень, а також для її повного та достовірного відображення у фінансовій звітності відповідно до принципів підготовки фінансової звітності та якісних характеристик інформації фінансової звітності. Облікова система розрахунків з постачальниками представлена у додатку Г. Придбання товарно-матеріальних цінностей на умовах перед оплати оформляється наступними документами, рис. 2.3.

Таблиця 2.3

Типові господарські операції з обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
	Дт	Кт	
Оплачено рахунки постачальників та підрядників:			
– з поточного рахунку в національній валюті	631	311	780000
– акредитивами та чеками з розрахункових чекових книжок	631	313	170000
Залік сум в зменшення заборгованості перед постачальником по попередньо виданих авансах	631	371	150000
Списано кредиторську заборгованість, за якою минув строк позовної давності	631	717	43000
Оприбутковано Свердла алмазні DDS-W 70x47-7 S10 Ceramics	207	631	125000
– на суму податку на додану вартість	641	631	25000
Акцептовано рахунки транспортної організації за доставку придбаних матеріалів	27	631	18900
– на суму податку на додану вартість	641	631	3780
Придбано офісні меблі	152	631	78350
Обліковано податковий кредит з ПДВ	641	631	15670
Проведено розрахунок	631	311	94020

Ряд особливостей має відображення на рахунках бухгалтерського обліку операцій з невідфактурованими поставками і товарно-матеріальними цінностями, які знаходяться в дорозі. Невідфактурованою вважається поставка матеріальних цінностей від постачальника до пред'явлення розрахункового документу, на підставі якого здійснюється оплата. У такому випадку матеріальні цінності

оприбутковуюються закупівельними цінами. При надходженні розрахункового документу постачальника раніше зроблений запис вартості матеріальних цінностей закупівельними цінами сторнується і здійснюється додатковий запис на суму рахунку пред'явленого до оплати. Невідфактуровані поставки визначаються в кінці місяця на підставі даних про фактичні надходження матеріальних цінностей і розрахункових документів, пред'явлених до оплати. Постачальника терміново повідомляють про таку поставку: йому висилають лист та акт про приймання матеріалів. Завдання організації бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками представлено у додатку Д. Такі матеріальні цінності бухгалтерія підприємства-покупця оприбутковує умовно з метою відображення їх в балансі підприємства у складі виробничих запасів – дебет 20 «Виробничі запаси», 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети»; кредит 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядчиками». Відображення в обліку погашення чи списання заборгованості перед постачальниками та підрядниками представлено у табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Відображення на рахунках бухгалтерського обліку погашення чи списання заборгованості перед постачальниками та підрядниками

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
	дебет	кредит	
Оплачено постачальникам з поточного рахунку	63	311	14400
Оплачено постачальникам та підрядчикам з каси підприємства	63	301	20000
Оплачено постачальникам та підрядчикам коштами з виставленого акредитиву	63	313	35000
Оплачено постачальникам та підрядчикам за рахунок одержаної короткострокової позики банку	63	60	70000
Оплачено постачальникам та підрядчикам підзвітною особою	63	372	14400
Оплачено постачальникам та підрядчикам раніше отриманим векселем	63	34	90000
Оплачено постачальникам та підрядчикам довгостроковим (короткостроковим) векселем	63	51,62	58000
Віднесена до складу доходів сума кредиторської заборгованості, по якій минув строк позовної давності	63	717	20000

У наступному місяці вартість вказаних матеріальних цінностей показується на рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» сторнуючим записом з такою ж кореспонденцією.

У міру надходження виробничих запасів, які перебувають у дорозі, їх оприбутковують за кількістю, що фактично надійшла.

О. Круковська, в online-школі «Бухгалтерія підприємства + практичні кейси в програмі BAS» вказує, якщо на дату балансу раніше визнане зобов'язання не підлягає погашенню, то його сума включається до складу доходу звітного періоду (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

**Кореспонденція рахунків для відображення в обліку операцій з
постачальниками**

Зміст господарської операції	Дт	Кт	Сума, грн
Отримано товари від постачальника	281	631	120000,00
Відображений ПДВ у вартості отримання, за наявності зареєстрованої ПН	641	631	20000,00
Проведена часткова оплата за товар	631	311	60000,00
Залишок заборгованості переведено у статус довгострокової (по домовленості сторін) із погашенням рівними частинами – 20 тис. грн на рік протягом трьох років та з врахуванням відсотків – 1000 грн на рік	631	55	60000,00
Заборгованість відкоригована, виходячи із теперішньої вартості (умовно), відображений дисконт	55	733	18000,00
Частина заборгованості переведена у стан поточної*	55	611	14000,00
Відображений дисконт визнаний у витратах разом із відсотками за відстрочку платежу*	952	684	7000,00
Погашена поточна частина боргу*	611	311	14000,00
Погашені нараховані відсотки та амортизація дисконту*	684	311	7000,00
*Проведення повторюються протягом 3х років до повного погашення заборгованості			

Кредиторська заборгованість відображається у складі зобов'язань підприємства.

Зобов'язання відображається у балансі, якщо його оцінка може бути достовірно визначена та існує ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок його погашення.

Складання фінансової звітності контролюється головним бухгалтером підприємства. При її складанні дотримуються методики складання та термінів подання відповідної звітності.

У звіті про фінансові результати інформація про кредиторську заборгованість може впливати на визначення чистого прибутку.

Наприклад, витрати на закупівлю товарів впливають на собівартість реалізованої продукції.

У примітках до фінансової звітності підприємство має надати детальну інформацію про кредиторську заборгованість, включаючи терміни погашення, структуру заборгованості, забезпеченість і ймовірність погашення. Це допомагає користувачам звітності оцінити

Основні статті зобов'язань та забезпечень Балансу підприємства представлені у табл. (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Відображення інформації про зобов'язання та забезпечення у Балансі

Пасив	Код рядка
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	1500 – 1595
III. Поточні зобов'язання і забезпечення	1600 – 1695
Короткострокові кредити банків	1600
Векселі видані	1605
Поточні кредиторська заборгованість за:	
довгостроковими зобов'язаннями	1610
товари, роботи, послуги	1615
розрахунками з бюджетом	1620
у т.ч. з податку на прибуток	1621
розрахунками зі страхування	1625
розрахунками з оплати праці	1630
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650
Поточні забезпечення	1660
Доходи майбутніх періодів	1665
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670
Інші поточні зобов'язання	1690
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваних для продажу, та групами вибуття	1700

Облік кредиторської заборгованості за товарними операціями є важливим для забезпечення фінансової стабільності підприємства.

Правильне відображення інформації у звітності дозволяє керівництву та інвесторам оцінити фінансові ризики і ефективність управління ресурсами. Систематичний підхід до обліку та контролю за кредиторською заборгованістю сприяє зміцненню платоспроможності підприємства.

2.3. Податкові аспекти обліку кредиторської заборгованості за товарними операціями

Податкові аспекти обліку кредиторської заборгованості за товарними операціями є важливою складовою фінансового управління ПАФ «XXXXX». Вони впливають на формування податкових зобов'язань, звітність та фінансові результати.

Складові інформаційної бази податкового обліку наведені у табл. 2.7. Облік розрахунків за ПДВ (нарахування та сплата відповідно до чинного законодавства) ведуть на субрахунку 641 «Розрахунки за податками».

У процесі розрахунків з постачальниками та підрядниками виникає податковий кредит з ПДВ.

Таблиця 2.7

Складові інформаційної бази податкового обліку

Інформаційна база податкового обліку		
первинні документи, як факт засвідчення здійснення господарських операцій;	реєстри податкового обліку, як форми систематизації даних за звітний (податковий) період, що згруповані відповідно до чинного законодавства;	податкова звітність у розрізі податків та зборів, що складається платником податків, виходячи з даних податкового обліку.

Зобов'язання визнається, якщо його оцінка може бути достовірно визначена та існує ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок його погашення. Якщо на дату балансу раніше визнане зобов'язання не підлягає погашенню, то його сума включається до складу доходу звітного періоду (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Заборгованості: податкові особливості

Кредиторська заборгованість	
Списана кредиторська заборгованість включається у складі ФР до рядка 2 Декларація (дохід)	Коригування щодо списаної КЗ у рядку 3 Декларації не передбачено

На субрахунку 717 «Дохід від списання кредиторської заборгованості» узагальнюється інформація про доходи від списання кредиторської заборгованості,

що виникла в ході операційного циклу, по закінченні строку позовної давності Дт 60, 61, 63, 68, 50, 55 Кт 717.

Для цілей оподаткування заборгованість підпадає під визначення безнадійної у разі, якщо стягнення її стало неможливим у зв'язку з дією обставин непереборної сили, стихійного лиха (форс-мажорних обставин), за умови отримання сертифіката Торгово-промислової палати України про настання обставин непереборної сили (табл. 2.9).

Таблиця 2.9

ПДВ-наслідки списання заборгованостей

Облік у продавця (виконавця)	ПДВ-наслідки	Облік у покупця (замовника)	ПДВ-наслідки
Дт 36 Кт 70 – 120 грн. Дт 70 Кт 641 – 20 грн.	ПЗ не коригуються, адже постачання відбулося	Дт 92, 22, 23, 28 Кт 63 – 100 грн. Дт 641 Кт 63 – 20 грн.	Факт оплати не впливає на відображений ПК за умови: 1. Наявності ПН 2. Використання товару / послуг в оподатковуваних операціях у господарській діяльності У податківців фіскальна позиція – коригування ПК
Дт 311 Кт 681 – 120 грн. Дт 643 Кт 641 – 20 грн.	ПЗ можуть бути відкориговані, операція «трансформувалася» у грошову – «отримання безповоротної фіндопомоги» Дт 643 Кт 641 – 20 грн (сторно).	Дт 371 Кт 311 – 120 грн. Дт 641 Кт 644 – 20 грн.	Права на ПК немає, оскільки операція «трансформувалася» у грошову – «надання безповоротної фіндопомоги» Дт 644 Кт 641 – 20 грн (сторно).

Виникнення податкового кредиту пов'язане із датою здійснення операцій та умовами оплати. Передоплата передбачає отримання попередньої авансової оплати, що є гарантією оплати всієї кількості товару, що купується.

У разі післяоплати отримання матеріальних цінностей датою виникнення податкового кредиту є дата отримання ПАФ «XXXXXX» товарів (послуг), що підтверджено податковою накладною.

Облікове відображення господарських операцій щодо придбання товарно-матеріальних цінностей у постачальника на умовах післяоплати представлено у табл. 2.10.

Таблиця 2.10

**Облікове відображення придбання матеріальних цінностей на рахунках
бухгалтерського обліку ПАФ «XXXXX»**

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн
Придбання товарно-матеріальних цінностей			
Придбано у постачальника товарно-матеріальні цінності	20	631	1680000
Відображено податкове зобов'язання з ПДВ	641	631	336000
Придбано спецодяг у постачальника	22	631	20000
Відображено суму податку на додану вартість	641	631	4000
Придбання послуг			
Надано послуги по ремонту обладнання	91	631	38000
Відображено податкове зобов'язання з ПДВ	641	631	7600

При передоплаті спочатку передбачено оплату матеріальних цінностей, робіт та послуг, потім їх отримання. Датою визнання податкового кредиту є дата списання коштів з банківського рахунка платника податку на оплату товарів (послуг). Відображення операцій за виданими авансами розглянемо на прикладі табл. 2.11.

Таблиця 2.11

**Облікове відображення придбання матеріальних цінностей на рахунках
бухгалтерського обліку ПАФ «XXXXX»**

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн
Перераховано з поточного рахунку аванс постачальнику за товарно-матеріальні цінності	371	311	94000,00
Нараховано податкове зобов'язання з ПДВ	641	644	15666,67
Отримано від постачальника товарно-матеріальні цінності	20	631	78333,33
Відображено суму податку на додану вартість	644	631	15666,67
Закрито розрахунки за авансами	631	371	94000,00

Податкові аспекти обліку кредиторської заборгованості за товарними операціями вимагають уважності та обізнаності з податковим законодавством. Правильне ведення обліку на ПАФ «XXXXX», своєчасна сплата зобов'язань і дотримання термінів можуть суттєво вплинути на фінансовий стан підприємства та його податкові зобов'язання.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ЗА ТОВАРНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ

3.1. Фінансово-економічний стан суб'єкта господарювання

Діяльність сільськогосподарського підприємства тісно пов'язана з необхідністю аналізу економічної діяльності з кількох причин:

1. Управління ресурсами: Сільське господарство потребує ефективного використання обмежених ресурсів, таких як земля, вода, трудові ресурси та фінанси. Аналіз економічної діяльності допомагає оцінити, як ці ресурси використовуються, що дозволяє виявити можливості для підвищення ефективності.

2. Прийняття рішень: аналіз фінансових показників, таких як рентабельність, ліквідність та платоспроможність, є основою для стратегічного планування та прийняття рішень. Це допомагає керівництву підприємства формувати ефективні стратегії розвитку.

3. Оцінка фінансового стану: сільськогосподарські підприємства підлягають різним фінансовим ризикам, пов'язаним із змінами цін на сировину, погодними умовами та державними регуляціями. Аналіз економічної діяльності дозволяє оцінити фінансовий стан підприємства і вчасно виявити проблеми.

4. Моніторинг виробництва: регулярний аналіз виробничих показників (урожайність, собівартість, продуктивність праці) дозволяє виявити тенденції та проблеми у виробництві, що є критично важливим для адаптації до змінюваних умов ринку.

5. Вплив на платоспроможність: аналіз економічної діяльності допомагає оцінити здатність підприємства виконувати свої зобов'язання перед кредиторами та постачальниками, що є важливим для підтримання добрих ділових відносин і кредитної репутації.

6. Дослідження ринку: розуміння ринкових тенденцій і поведінки споживачів є необхідним для адаптації до зміни попиту на продукцію. Аналіз дозволяє оцінити

конкурентоспроможність і визначити нові можливості для збуту.

Таким чином, аналіз економічної діяльності є ключовим для забезпечення стабільності та зростання сільськогосподарського підприємства, дозволяючи максимально ефективно використовувати ресурси та реагувати на зміни у зовнішньому середовищі (додаток Ж, З, К).

Отже, для здійснення своєї діяльності досліджуване підприємство забезпечене необхідними ресурсами – табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Динаміка забезпеченості трудовими ресурсами у 2021-2023 рр.

Показник	Роки			Відхилення (+,-) 2023 р. від 2021 р	
	2021	2022	2023	абсолютне	відносне, %
Середньооблікова кількість працівників, зайнятих у рослинництві, осіб	30	35	35	+5	+16,7
Площа сільськогосподарських угідь, га	1062,68	1045,27	1045,9	-16,78	-1,6
Середньорічна вартість основних виробничих засобів, тис. грн	25118	31357	31793	+6675	+26,6

Для визначення основних напрямів діяльності ПАФ «XXXXXX» проаналізуємо динаміку та структуру посівних площ – рис. 3.1.

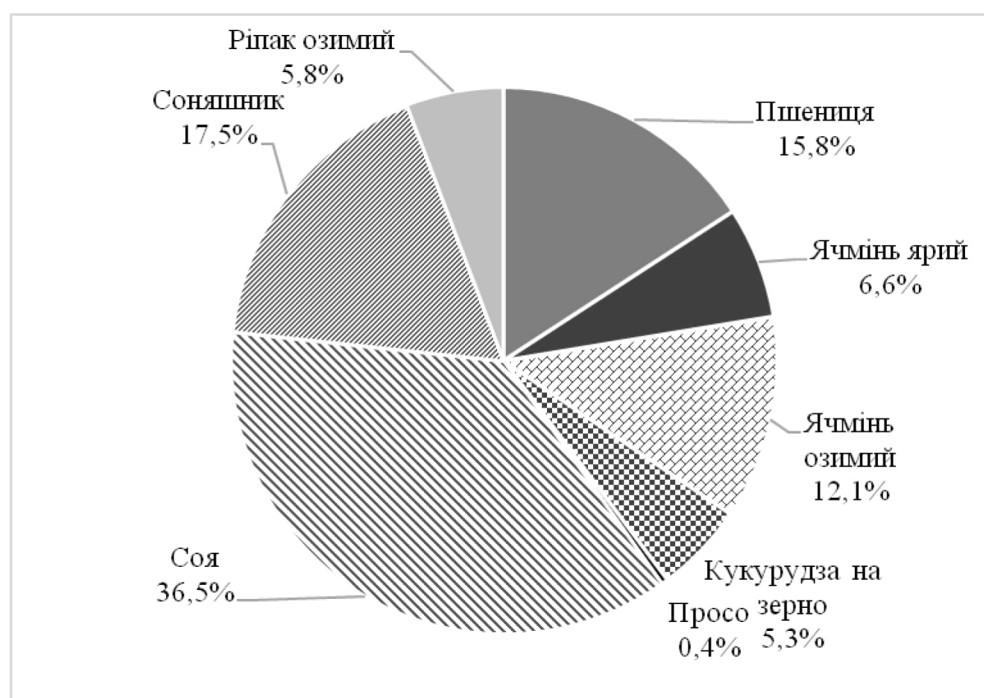

Рис. 3.1. Структура посівних площ підприємства за 2023 р., %

Отже, площі сільськогосподарських культур підприємства постійно коливаються, зокрема, загальна площа знизилася на 16,78 га, або на 1,6 % за рахунок розширення посівних площ ячменю озимого на 126,10 га та технічних культур. Протягом 2021 рр. підприємство почало вирощувати гречку, просо та інші технічні культури, у 2022 році – ячмінь та ріпак озимий, однорічні трави, у 2023 році більша частка припадає на площі технічних культур. Це обумовлено декількома причинами. По-перше, збільшення площ посіву технічних культур (сої, соняшнику, ріпаку) – рис. 2.1. на пряму залежить від рентабельності та конкурентоспроможності на ринку. Звісно, що підприємство зацікавлене у вирощуванні високорентабельних культур і зменшенні площ нерентабельних культур.

Виробництво сільськогосподарської продукції ПАФ «XXXXX» супроводжується її реалізацією та отриманням прибутку. Тому, використавши дані ф. 50 с.г. про основні економічні показники, проаналізуємо у табл. 3.2 динаміку та структуру доходу від реалізації (без непрямих податків).

Таблиця 3.2

Динаміка та структура чистого доходу від реалізації сільськогосподарської продукції ПАФ «XXXXX» за 2021 – 2023 рр.

Вид продукції	2021 р.		2022 р.		2023 р.		Відхилення 2023 р. до 2021 р.	
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	абсо-лютне, (+;-)	відносне, %
Пшениця	3524,4	14,5	8361,9	34,9	7689,0	22,9	+4164,6	У 2,2 р.
Ячмінь ярий	406,8	1,7	1684,1	7,0	5705,4	17,0	+5298,6	У 14 р.
Кукурудза на зерно	3077,4	12,6	5316,7	22,2	3425,4	10,2	+348	+11,3
Гречка	997,6	4,1	-	-	-	-	-997,6	-100,0
Просо	1505	6,2	2,1	0,0	-	-	-1505	-100,0
Соя	4243,9	17,4	1202,4	5,0	5661,8	16,9	+1417,9	+33,4
Соняшник	10566,4	43,3	5180,8	21,6	9861,6	29,4	-704,8	-6,7
Ріпак озимий	-	-	2150,2	9,0	1109,2	3,3	+1109,2	х
Вівці	1,9	0,0	5	0,0	71,4	0,2	+69,5	У 37 р.
Мед	54,8	0,2	40,9	0,2	37,2	0,1	-17,6	-32,1
Разом	24378,2	100	23944,1	100	33561,0	100	+9182,8	+37,7

Отже, в структурі питомої ваги товарної продукції галузі рослинництва за 2021 та 2023 рр. технічні культури (відповідно 60,7 % та 49,6 %), що свідчить про

олійну спеціалізацію підприємства. Аналізуючи дані динаміки товарної продукції відзначимо, що підприємство реалізувало продукції у 2022 році на суму 33 млн 561 тис. грн, що на 9 млн 182,8 тис. грн більше, ніж в 2021 році (на 37,7 %). Таке збільшення, зокрема, пов'язане зі зростанням цін на сільськогосподарську продукцію та реалізацією залишків продукції зі складів.

За даними фінансової звітності ПАФ «XXXXX» проаналізуємо структуру і динаміку фінансових результатів його діяльності (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Формування, структура та динаміка фінансових результатів

ПАФ «XXXXX» за 2021 – 2023 рр.

Показники	2021 р.		2022 р.		2023 р.		Відхилення 2023 р до 2021 р., %
	сума, тис. грн	пито- ма вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	
Чистий дохід (виручка) від реалізації	25557	х	26400	х	35579	х	139,2
Операційні витрати у тому числі:	17068	100,0	26228	100,0	34113	100,0	199,9
а) собівартість реалізації	12800	75,0	22283	85,0	30201	88,5	235,9
б) адмінвитрати	3660	21,4	3233	12,3	3236	9,5	88,4
в) витрати на збут	448	2,6	495	1,9	415	1,2	92,6
г) інші операційні витрати	160	0,9	217	0,8	261	0,8	163,1
Валовий прибуток	12757	х	4117	х	5378	х	42,2
У % до чистого доходу від реалізації	х	49,9	х	15,6	х	15,1	х
Інші операційні доходи	993	х	1837	х	2351	х	236,8
Фінансовий результат від операційної діяльності	9482	х	2009	х	3817	х	40,3
Фінансові та інвестиційні доходи	4	х	8	х	27	х	675,0
Фінансові та інвестиційні витрати	1072	х	1852	х	3709	х	346,0
Фінрезультат від звичайної діяльності до оподаткування	8414	х	165	х	135	х	1,6
Податок на прибуток	-	-	30	х	-	х	х
Чистий прибуток	8414	х	135	х	135	х	1,6
У % до чистого доходу від реалізації	х	32,9	х	0,5	х	0,37	х
У % до валового прибутку	х	66,0	х	3,3	х	2,5	х

Розрахунки показали, що у звітному – 2023 році порівняно з базовим чистий

дохід від реалізації збільшився на 39,2 %. Внаслідок випереджаючого зростання операційних витрат (на 99,9 %) порівняно з темпами зростання чистого доходу (на 39,2 %) сума валового прибутку зменшилася на 57,8 %.

Частка валового прибутку в чистому доході значно знизилася з 49,9 до 15,1 %. У структурі операційних витрат частка собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг) зросла з 75 до 88,5 %. Тобто, можна з впевненістю сказати, що на фінрезультат від операційної діяльності впливає собівартість реалізації.

Як результат, прибуток від операційної діяльності зменшився на 59,7 %, а прибуток до оподаткування – на 98,4 %. У 2022 році підприємство перейшло зі сплати єдиного податку 4 групи на загальну систему оподаткування, тому витрати на податок на прибуток склали 30 тис. грн. Але у 2023 році підприємство знову перейшло на спрощену систему оподаткування. В результаті чистий прибуток у 2022 та 2023 рр. склав 135 тис. грн, що на 98,4 % менше порівняно з 2021 роком. Таким чином, у цілому спостерігається негативна динаміка до зниження прибутку, але позитивним є, що станом на звітний рік підприємство зберігає прибутковість - рис. 3.2.

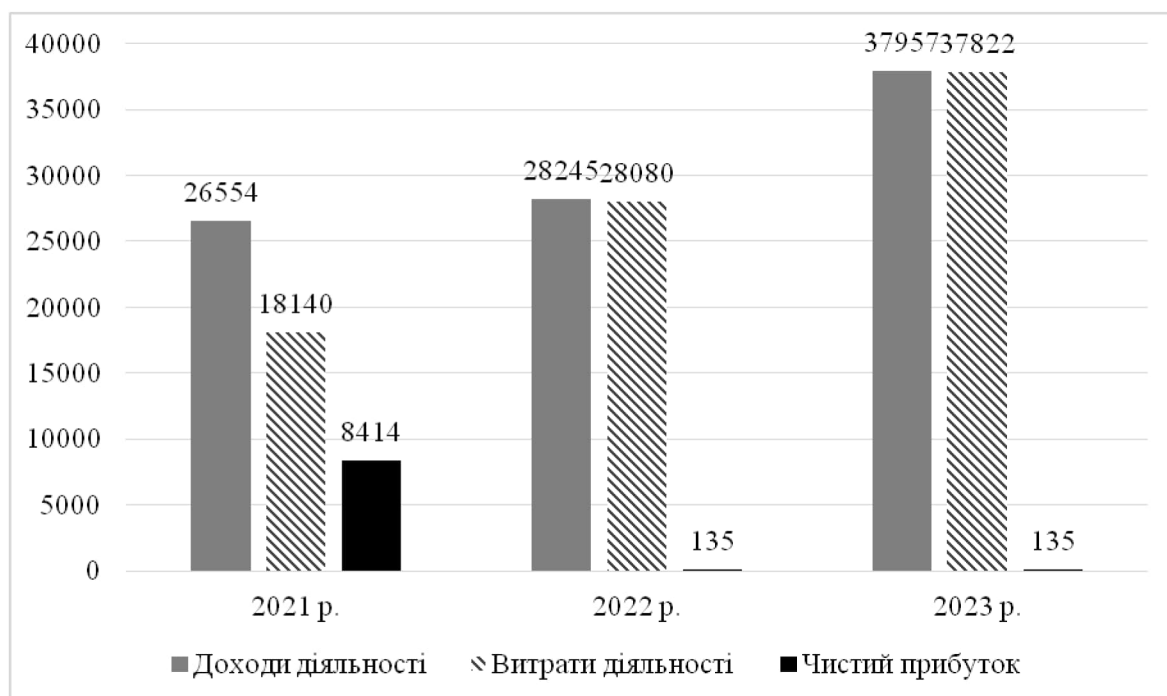

Рис. 3.2. Динаміка доходів, витрат діяльності та чистого прибутку підприємства за 2021 – 2023 рр., тис. грн

Важливою частиною загальної оцінки фінансового стану є аналіз майнового стану. Це одна з характеристик фінансового стану ТОВ «Урожай», яка оцінює склад, розміщення, структуру та динаміку активів (майна).

Аналіз майна ПАФ «XXXXXX» за 2021 - 2023 рр. проведемо з використанням даних табл. 3.4.

Таблиця 3.4

**Динаміка та структура майна ПАФ «XXXXXX» за 2021 - 2023 рр.
(станом на кінець року)**

Види активів	2021 р.		2022 р.		2023 р.		Відхилення (+;-) 2023 р. до 2021 р	
	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	суми, тис. грн	у %
Майно – всього	47302	100	51247	100	50949	100	+3647	+7,7
1. Необоротні активи	17790	37,6	20630	40,3	20034	39,3	+2244	+12,6
1.1. Основні засоби	16371	34,6	20346	39,7	10853	39,0	+3482	+21,3
2. Оборотні активи	29512	62,4	30617	59,7	30915	60,7	+1403	4,8
2.1. Запаси	20947	44,3	23704	46,3	20632	40,5	-315	-1,5
2.1.1. Виробничі запаси	2555	5,4	1269	2,5	666	1,3	-1889	-73,9
2.1.2. Незавершене виробництво	1955	4,1	1956	3,8	2525	5,0	+570	+29,2
2.1.3. Готова продукція	16437	34,7	20479	40,0	17441	34,2	+1004	+6,1
2.2. Поточні біологічні активи	42	0,1	39	0,1	34	0,1	-8	-19,0
2.3. Поточна дебіторська заборгованість	3069	6,5	4148	8,1	3389	6,7	+320	+10,4
2.4. Грошові кошти	3806	8,0	1058	2,1	4834	9,5	+1028	+27,0
2.5. Витрати майбутніх періодів	1573	3,3	1494	2,9	1917	3,8	+344	+21,9
2.6. Інші оборотні активи	75	0,2	174	0,3	109	0,2	+34	+45,3

Аналіз майнового стану показав, що у 2023 році вартість майна ПАФ «XXXXXX» порівняно з 2022 роком зросла на 3 млн. 647 тис. грн або на 7,7 %. Вартість необоротних активів, яка представлена основними засобами, збільшилась на 2 млн. 244 тис. грн, або на 12,6 %. Вартість оборотних активів ПАФ «XXXXXX» збільшилась у 2023 році порівняно з 2021 роком на 1 млн.

403 тис. грн, або на 4,8 %. Зниження відмічено у вартості запасів на 315 тис. грн, або на 1,5 %, які представлені виробничими запасами, незавершеним виробництвом і готовою продукцією та товарами. Підвищення відмічено по вартості поточної дебіторської заборгованості на 320 тис. грн, або на 10,4 % та по вартості незавершеного виробництва на 570 тис. грн, або на 29,2 %. Також зростання відмічено по вартості грошових коштів та поточних фінансових інвестицій на 1 млн. 28 тис. грн, або на 27 %. Вартість інших оборотних активів збільшилась на 34 тис. грн, або на 45,3 %. Зросла вартість витрат майбутніх періодів на 344 тис. грн, або на 21,9 %. У структурі майна ПАФ «XXXXXX» за 2021 - 2023 рр. переважає питома вага оборотних активів – 62,4 %, 59,7 % та 60,7 %. ПАФ «XXXXXX» формує свої активи за рахунок власних і залучених джерел (капіталу), що визначаються як його пасиви - власний капітал і зобов'язання. Аналіз їх динаміки та структури відображено у табл. 3.5.

Таблиця 3.5

**Динаміка та структура джерел формування капіталу
ПАФ «XXXXXX» за 2021 - 2023 рр. (станом на кінець року)**

Види пасивів	2021 р.		2022 р.		2023 р.		Відхилення (+;-) 2023 р. до 2021 р	
	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	суми, тис. грн	у %
Капітал – всього	47302	100	51247	100	50949	100	+3647	+7,7
1. Власний капітал	31318	66,2	31453	61,4	31588	62,0	+270	+0,9
1.1. Зареєстрований капітал	846	1,8	846	1,7	846	1,7	X	X
1.2. Нерозподілений прибуток	28602	60,5	28737	56,1	28872	56,7	+270	+0,9
2. Зобов'язання і забезпечення	15984	33,8	19794	38,6	19361	38,0	+3377	+21,1
2.1. Довгострокові зобов'язання	1504	3,2	506	1,0	-	-	-1504	-100
2.2. Поточні зобов'язання і забезпечення	14480	30,6	19288	37,6	19361	38,0	+4881	+33,7
2.2.1. Поточна кредиторська заборгованість	1094	2,3	1032	2,0	797	1,6	-297	-27,1

Аналіз даних табл. 3.5 показав, що загальна сума капіталу досліджуваного підприємства у 2021 р. збільшилась порівняно з 2021 р. на 3 млн. 647 тис. грн або на 7,7 %. Сума власного капіталу підприємства зросла на 270 тис. грн або на 0,9 %, за рахунок зареєстрованого капіталу та нерозподіленого прибутку. Сума зобов'язань та забезпечень ПАФ «XXXXX» у 2021 році порівняно з 2021 роком збільшилась на 3 млн. 377 тис. грн, або на 21,1 % за рахунок суми поточних зобов'язань та забезпечень, які представлені поточною кредиторською заборгованістю.

У структурі пасивів ПАФ «XXXXX» протягом 2021 – 2023 рр. переважає питома вага власного капіталу підприємства – 66,2 %, 61,4 % та 62 %. Проведемо аналіз показників структури джерел формування капіталу ПАФ «XXXXX», використовуючи дані табл. 3.6.

Таблиця 3.6

**Показники структури джерел формування капіталу
ПАФ «XXXXX» за 2021 - 2023 рр.**

Показники	Нормативне значення	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення (+; -) 2023 р. до 2021 р.
Коефіцієнт автономії	>0,5	0,662	0,614	0,620	-0,042
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	<0,5	0,338	0,386	0,380	+0,042
Коефіцієнт фінансового ризику	<1	0,510	0,629	0,613	+0,103
Коефіцієнт фінансової стабільності	>1	1,959	1,589	1,632	-0,328

Результати виконаних розрахунків свідчать про високий рівень фінансової стійкості ПАФ «XXXXX» за показниками структури джерел формування капіталу. Так, значення коефіцієнта автономії вказує на те, що на кінець звітнього року частка власного капіталу у валюті балансу становить 62 %, це на 0,120 пункти більше порівняно з нормативом. Коефіцієнт концентрації позикового капіталу збільшився відповідно з 0,338 до 0,380, що свідчить про незначне зниження рівня фінансової незалежності підприємства від кредиторів. Позитивними також є показники фінансового ризику та фінансової стабільності. Зокрема, коефіцієнт фінансового ризику зріс з 0,510 у 2021 році до 0,613 у 2023, при нормативі <1. Коефіцієнт

фінансової стабільності протягом 2023 року є вище нормативного – на 0,632 пункти. В цілому, можна зробити висновок, що показники структури капіталу є вище нормативного значення та свідчать про те, що ПАФ «XXXXX» є фінансово стійкий фінансовий стан та є незалежним від кредиторів.

3.2. Аналіз структури та динаміки кредиторської заборгованості за товарними операціями

Значення аналізу кредиторської заборгованості для підприємства переоцінити неможливо, оскільки він сприяє:

- 1. Фінансовій стабільності: аналіз кредиторської заборгованості дозволяє оцінити платоспроможність підприємства, що є критично важливим для підтримання фінансової стабільності.
- 2. Управлінню ризиками: виявляє потенційні фінансові ризики, пов'язані з простроченими зобов'язаннями та ненадійними постачальниками.
- 3. Покращує відносин з постачальниками: регулярний аналіз сприяє своєчасному виконанню зобов'язань, що зміцнює ділові відносини з постачальниками.

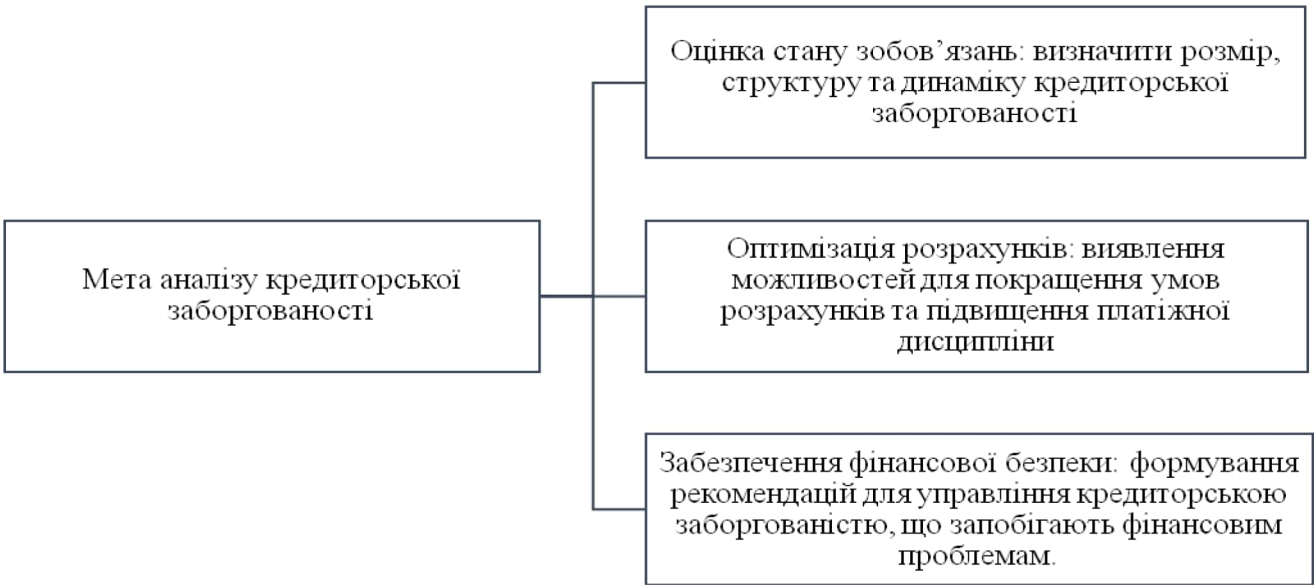

Рис. 3.3. Мета аналізу кредиторської заборгованості

Завдання аналізу кредиторської заборгованості включають:

- оцінка загальної суми кредиторської заборгованості, її розподіл за постачальниками та термінами;
- вивчення змін у розмірі кредиторської заборгованості за певний період;
- аналіз своєчасності виконання зобов'язань і виявлення прострочених платежів;
- аналіз договорів з постачальниками на предмет термінів і умов оплати;
- визначення кредитних ризиків, пов'язаних із постачальниками.

Метод вертикального аналізу:
оцінка структури кредиторської заборгованості шляхом порівняння окремих елементів з загальною сумою

Метод горизонтального аналізу:
вивчення динаміки кредиторської заборгованості протягом певного періоду.

Фінансові коефіцієнти:
розрахунок коефіцієнтів ліквідності та платоспроможності для оцінки фінансового стану.

Аналіз трендів:
виявлення тенденцій у розвитку кредиторської заборгованості за допомогою графіків та діаграм.

Аналіз звітності:
вивчення фінансових звітів (баланс, звіт про фінансові результати) для отримання інформації про зобов'язання.

Рис. 3.4. Методи аналізу кредиторської заборгованості

Ці елементи аналізу кредиторської заборгованості дозволяють ефективно управляти фінансовими ресурсами підприємства і підтримувати його стабільність.

Джерела аналізу для досліджуваного підприємства є: №о 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», №о 5 «Примітки до річної фінансової звітності».

Використавши дані фінансової звітності досліджуваного підприємства проаналізуємо динаміку та структуру зобов'язань ПАФ «XXXXX» у табл. 3.7 та рис. 3.5. У 2023 р. порівняно з 2021 р. сума довгострокових зобов'язань зменшилась на 1 млн. 504 тис. грн, або 100 %. У 2023 р. порівняно з 2021 р. сума поточних зобов'язань знизилась на 297 тис. грн або на 27,1 %. У складі поточних зобов'язань зниження відмічено по таких складових: за товари, роботи, послуги на 486 тис. грн

або на 75,9 %. Зростання відмічено по таким складовим: за розрахунками зі страхування на 2 тис. грн або на 3,8 %, за розрахунками з бюджетом на 157 тис. грн, або на 80,5 % та за розрахунками з оплати праці на 30 тис. грн, або на 14,5 %.

Таблиця 3.7

**Динаміка та структура зобов'язань та забезпечень ПАФ «XXXXX»
за 2021 – 2023 рр. (станом на кінець року)**

Види зобов'язань	2021 р.		2022 р.		2023 р.		Відхилення (+;-) 2023 р. до 2021 р.	
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	суми, тис. грн	у %
1. Довгострокові зобов'язання	1504	57,9	506	32,9	-	-	-1504	-100
2. Поточні зобов'язання, в т.ч. за:	1094	42,1	1032	67,1	797	100	-297	-27,1
товари, роботи, послуги	640	58,5	549	53,2	165	19,3	-486	-75,9
розрахунками з бюджетом	195	17,8	141	13,7	352	44,2	+157	+80,5
розрахунками зі страхування	52	4,8	67	6,5	54	6,8	+2	+3,8
розрахунками з оплати праці	207	18,9	275	26,6	237	29,7	+30	+14,5
Всього:	2598	100	1538	100	797	100	-1801	-69,3

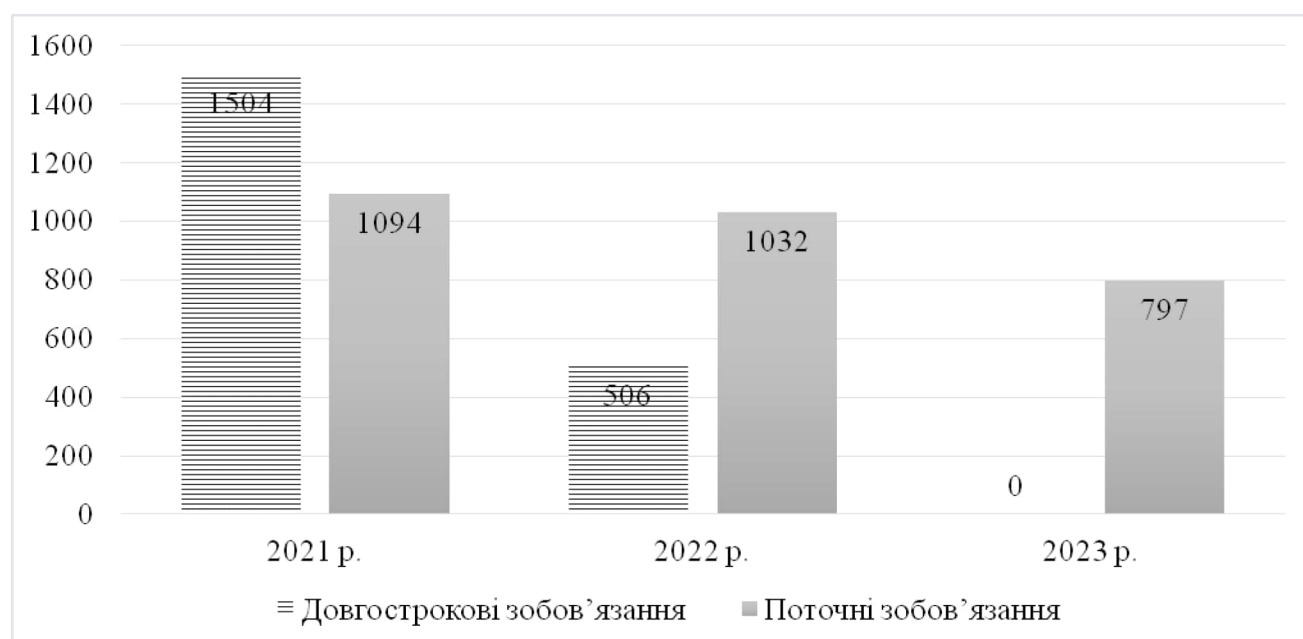

Рис. 3.5. Динаміка зобов'язань досліджуваного підприємства за 2021 – 2023 рр.,
тис. грн

Аналізуючи структуру поточної заборгованості, можна зробити висновок, що у протягом 2021 - 2022 року переважає частка заборгованості за товари, роботи та послуги – відповідно 58,5 % та 53,2 %. У 2023 році переважає частка за розрахунками з бюджетом – 44,2% - рис. 3.6.

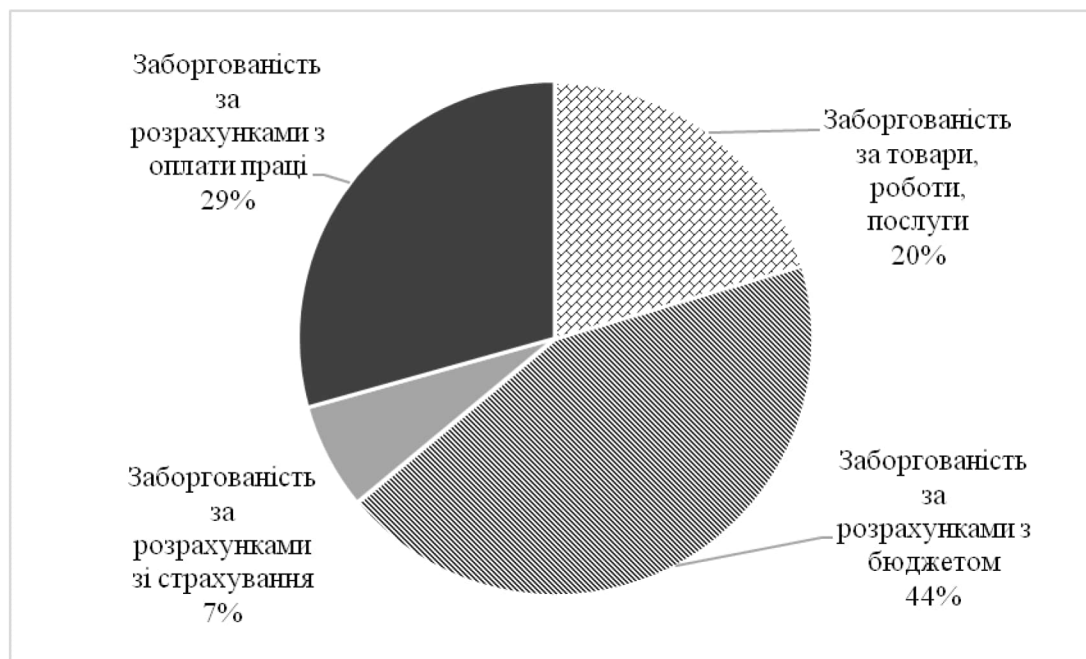

Рис. 3.6. Структура кредиторської заборгованості досліджуваного підприємства за 2023 р., %

Важливою статтею майна ПАФ «XXXXXX» є дебіторська заборгованість, аналіз якої проведемо у табл. 3.8.

Таблиця 3.8

**Динаміка та структура дебіторської заборгованості ПАФ «XXXXXX»
за 2021 - 2023 рр. (станом на кінець року)**

Види дебіторської заборгованості	2021 р.		2022 р.		2023 р.		Відхилення (+;-) 2023 р. до 2021 р.	
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	суми, тис. грн	у %
Дебіторська заборгованість за продукцію	798	26,0	3580	86,3	2642	78,0	+1844	У 3,3 р.
Дебіторська заборгованість за розрахунками:								
З бюджетом	1138	37,1	38	0,9	8	0,2	-1130	X
Інша поточна дебіторська заборгованість	1133	36,9	530	12,8	739	21,8	-394	-34,8
Всього	3069	100	4148	100	3389	100	+320	+10,4

Аналіз табл. показав, що сума дебіторської заборгованості ПАФ «XXXXXX» у 2023 році порівняно з 2021 роком збільшилась на 320 тис. грн або на 10,4 %, за рахунок суми іншої поточної дебіторської заборгованості, яка зменшилась на 394 тис. грн, або на 34,8 % та за розрахунками з бюджетом, що знизились на 1 млн. 130 тис. грн. Збільшення відмічено по заборгованості за продукцію ПАФ «XXXXXX» на 1 млн. 844 тис. грн, або у 3,3 рази. У структурі дебіторської заборгованості за 2022 та 2023 переважає частка заборгованості за продукцію – 86,3 % та 78 %. У 2021 р. переважає частка за розрахунками з бюджетом – 37,1 %.

Для порівняльного аналізу розглянемо дані табл. 3.9 та графічне зображення динаміки дебіторської та кредиторської заборгованості ПАФ «XXXXXX» за 2021 – 2023 рр. (рис. 3.7).

Таблиця 3.9

**Порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості
ПАФ «XXXXXX» за 2021 – 2023 рр., тис. грн (станом на кінець року)**

Види заборгованості	Дебі- торська	Креди- торська	Перевищення заборгованості	
			дебіторської	кредиторської
2021 р.				
За товари, роботи та послуги	798	640	+158	-
З бюджетом	1138	195	+943	-
Зі страхування	-	52	-	+52
З оплати праці	-	207	-	+207
Інша заборгованість	1133	-	+1133	-
Всього	3069	1094	+1975	-
2022 р.				
За товари, роботи та послуги	3580	549	+3521	-
З бюджетом	38	141	-	+103
Зі страхування	-	67	-	+67
З оплати праці	-	275	-	+275
Інша заборгованість	530	-	+530	-
Всього	4148	1032	+3116	-
2023 р.				
За товари, роботи та послуги	2642	154	+2488	-
З бюджетом	8	352	-	+344
Зі страхування	-	54	-	+54
З оплати праці	-	237	-	+237
Інша заборгованість	739	-	+739	-
Всього	3389	797	+2592	-

Отже, протягом 2021 – 2023 рр. переважає дебіторська заборгованість

досліджуваного підприємства над кредиторською відповідно на 1 млн. 975 тис. грн, 3 млн. 116 тис. грн та 2 млн. 592 тис. грн.

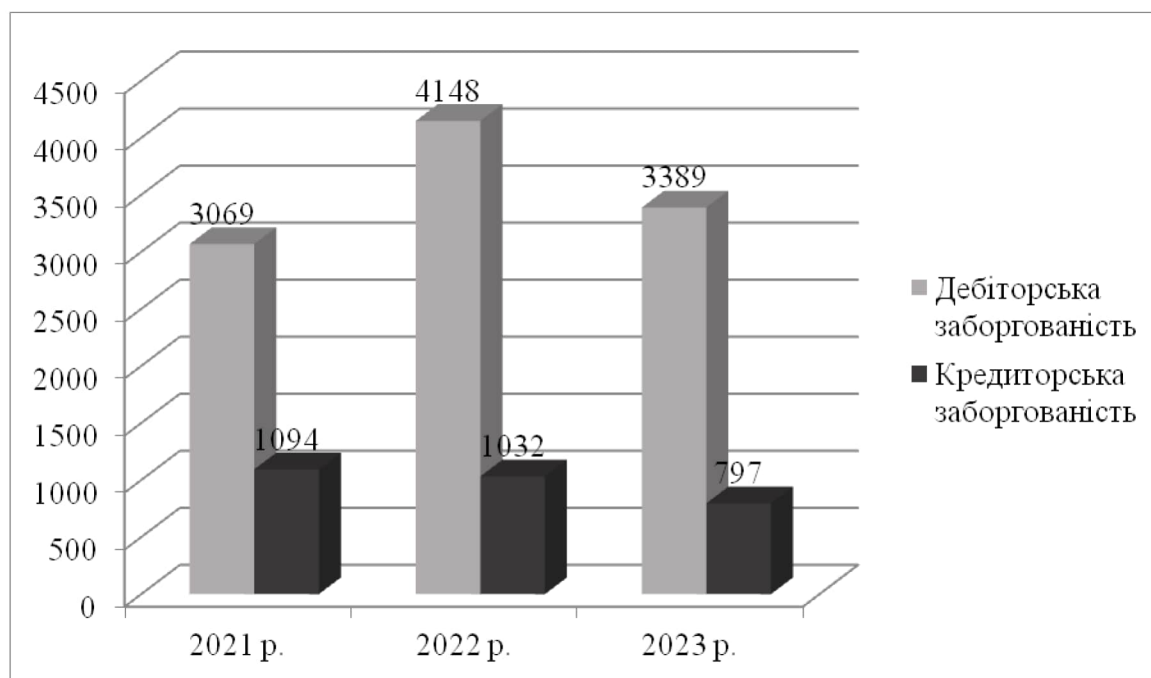

Рис. 3.7. Динаміка дебіторської та кредиторської заборгованості
ПАФ «XXXXXX» за 2021 – 2023 рр., тис. грн

На підставі аналізу динаміки дебіторської заборгованості підприємства і складеного прогнозу її стану керівники приймають рішення щодо стратегії кредитної політики підприємства, основні складові якої такі: період кредитування, стандарти кредитоспроможності, політика інкасації.

3.3. Комплексне оцінювання кредиторської заборгованості за товарними операціями та напрями поліпшення розрахункових відносин підприємства

Комплексна оцінка кредиторської заборгованості ПАФ «XXXXXX» представлено у табл. 3.10. Показники комплексного оцінювання поточної кредиторської заборгованості мають таку динаміку. Коефіцієнт обертання поточної кредиторської заборгованості збільшився з 15,302 у 2021 році до 33,025 у 2023 (на 17,723 пункти), а тривалість одного обороту поточної кредиторської заборгованості

зменшилась на 13 днів, або на 54,2 %. Така динаміка пояснюється випереджаючим зниженням собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) – у 2,4 рази порівняно із збільшенням середньорічної величини поточної кредиторської заборгованості (на 9,3 %).

Таблиця 3.10

**Комплексна оцінка кредиторської заборгованості ПАФ «XXXXX»
за 2021 – 2023 рр.**

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення 2023 р. Від 2021 р. (+,-)	
				Абсолютн е	відносе , %
1. Коефіцієнт обертання кредиторської заборгованості	15,302	20,962	33,025	+17,723	x
2. Тривалість одного обороту (середній період погашення) кредиторської заборгованості, днів	24	17	11	-13	-54,2
3. Частка кредиторської заборгованості у капіталі, %	2,1	2,2	1,8	-0,3	x
4. Частка поточної кредиторської заборгованості у зобов'язаннях та забезпеченнях, %	6,8	5,9	4,7	-2,1	x
5. Частка поточної кредиторської заборгованості у поточних зобов'язаннях та забезпеченнях, %	8,2	6,3	4,8	-3,4	x
6. Відношення поточної кредиторської заборгованості до оборотних активів, %	3,8	3,5	3,0	-0,8	x
7. Припадає поточної кредиторської заборгованості на 1 грн поточної дебіторської заборгованості, грн.	0,5	0,3	0,2	-0,3	X
8. Відношення поточної кредиторської заборгованості до чистого доходу (виручки) від реалізації продукції, %	3,3	4,0	2,6	-0,7	x

Часка поточної кредиторської заборгованості в капіталі підприємства зменшилась з 2,1 % до 1,8 %, у зобов'язаннях і забезпеченнях – на 2,1 % зменшилась. Показник який характеризує відношення поточної кредиторської заборгованості до оборотних активів, знизився з 3,8 % до 3 %, що є ознакою погіршення стану розрахунків з кредиторами.

Ліквідність – це показник, який показує, як швидко підприємство може безперешкодно продати свої активи, одержати гроші і повернути борги у міру

настання строку їх повернення.

Аналіз ліквідності балансу полягає у порівнянні засобів (активів балансу), які згруповані за ступенем їх ліквідності, із зобов'язаннями (пасив балансу), які згруповані за строками їх погашення та розміщені у порядку зростання їх термінів.

Проведемо аналіз динаміки та структури активів ПАФ «XXXXXX» за рівнем ліквідності у табл. 3.11.

Таблиця 3.11

Динаміка та структура активів для визначення ліквідності ПАФ «XXXXXX» за 2021 - 2023 рр. (станом на кінець року)

Види активів за рівнем ліквідності	2021 р.		2022 р.		2023 р.		Відхилення 2023 р. до 2021 р. (+, -)		
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	суми, тис. грн	питомої ваги, п.п.	у %
1. Високоліквідні активи	3806	8,1	1058	2,1	4834	9,5	+1028	+1,5	+27,0
2. Середньо-ліквідні активи	3144	6,6	4322	8,4	3498	6,8	+354	+0,4	+11,3
3. Низьколіквідні активи	20989	44,4	23743	46,3	20666	40,6	-323	-4,1	-1,5
4. Важколіквідні, або активи, що важко реалізуються	19363	40,9	22124	43,2	21951	43,1	+2588	+2,2	+13,4
Разом	47302	100	51247	100	50949	100	+3647	X	+7,7

Аналіз активів за рівнем ліквідності ПАФ «XXXXXX» показав, що їх вартість збільшилась у 2023 р. порівняно з 2021 р. на 3 млн. 647 тис. грн, або на 7,7 %. У розрізі активів відмічено підвищення вартості високоліквідних активів на 1 млн. 28 тис. грн або на 27 % та важко-ліквідних активів – 2 млн. 588 тис. грн, або на 13,4 %.

Зростання також відмічено по вартості середньо-ліквідних активів на 354 тис. грн або на 11,3 %. Зниження відмічено по вартості низько-ліквідних на 323 тис. грн, або на 1,5 %.

У структурі активів підприємства за 2021 - 2022 рр. переважала частка низько-

ліквідних активів – 44,4 % та 46,3 %. У 2023 році переважала частка важко-ліквідних активів – 43,1 %.

Проведемо аналіз динаміки та структури зобов'язань ПАФ «XXXXX» за терміновістю у табл. 3.12.

Таблиця 3.12

**Динаміка та структура пасивів за терміновістю ПАФ «XXXXX»
за 2021 - 2023 рр. (станом на кінець року)**

Види пасивів за терміном оплати	2021 р.		2022 р.		2023 р.		Відхилення 2023 р. до 2021 р. (+, -)		
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	суми, тис. грн	питомої ваги, пунктів	у %
1. Найбільш строкові зобов'язання	1405	2,9	1221	2,4	1113	2,2	-292	-0,7	-20,8
2. Короткострокові зобов'язання	13000	27,5	18000	35,1	17999	35,3	+4999	+7,8	+38,5
3. Довгострокові зобов'язання	1504	3,2	506	1,0	-	-	-1504	X	-100
4. Постійні пасиви	31393	66,4	31520	61,5	31837	62,5	+444	-3,9	+1,4
Разом	47302	100	51247	100	50949	100	+3647	X	+7,7

Аналіз пасивів за терміном оплати ПАФ «XXXXX» показав, їх сума у 2023 р. порівняно з 2021 р. збільшилась на 3 млн. 647 тис. грн, або на 7,7 %, за рахунок вартості найбільш строкових зобов'язань, які зменшились на 292 тис. грн або на 20,8 %. Збільшення відмічено по вартості короткострокових зобов'язань на 4 млн. 999 тис. грн або на 38,5 % та постійних пасивів, що збільшилися на 444 тис. грн, або на 1,4 %. Зниження відмічено по вартості довгострокових зобов'язань на 1 млн. 504 тис. грн, або на 100 %.

У структурі пасивів ПАФ «XXXXX» протягом 2021 - 2023 рр. переважає частка постійних пасивів – 66,4 %, 61,5 % та 62,5 %.

За даними табл. 3.13 в звітному році виконуються такі умови: $A1 > P1$; $A2 > P2$; $A3 > P3$.

Перші дві умови дають змогу виявити поточну ліквідність підприємства, яка свідчить про його поточну платоспроможність. Виконання умови $A3 > P3$ є

свідченням перспективної платоспроможності підприємства.

Таблиця 3.13

Оцінка ліквідності балансу ПАФ «XXXXX» за 2021 - 2023 рр., тис. грн

Умовні позначення	Надлишок (+) або нестача (-) платіжних засобів	Роки		
		2021	2022	2023
A1-П1	Високоліквідних активів	2401	-163	+3721
A2-П2	Середньоліквідних активів	-9856	-13678	-14501
A3-П3	Низьколіквідних активів	+19485	+23237	20666
	Разом	+12030	+9396	+9886

На основі цієї умови прогнозується довгострокова орієнтовна платоспроможність підприємства. Отже таким чином, баланс є абсолютно ліквідним, динаміка ліквідності позитивна.

За допомогою способу ланцюгових підстановок визначимо вплив факторів на зміну коефіцієнта загальної ліквідності ПАФ «XXXXX» (табл. 3.14).

Таблиця 3.14

Вихідна інформація для факторного аналізу коефіцієнта загальної ліквідності ПАФ «XXXXX» за 2021, 2023 рр.

Показники	Умовні позначення	Роки		Відхилення (+;-) 2023 р. до 2021 р.	
		2021	2023	абсолютне	відносне, %
1. Оборотні активи, тис. грн	ОА	29512	30915	+1403	+4,8
2. Поточні зобов'язання, тис. грн	ПЗ	1094	797	-297	-27,1
3. Коефіцієнт загальної ліквідності	КЗЛ	26,976	38,789	+11,813	x

Модель факторного аналізу коефіцієнта загальної ліквідності:

$$КЗЛ = \frac{ОА}{ПЗ} \quad (3.1)$$

За даними табл. 3.14 проводиться розрахунок умовного значення коефіцієнта загальної ліквідності:

Модель факторного аналізу коефіцієнта загальної ліквідності:

$$КЗЛ = \frac{ОА}{ПЗ} \quad (3.2)$$

За даними табл. 3.14 проводиться розрахунок умовного значення коефіцієнта

загальної ліквідності:

$$КЗЛ_{ум} = \frac{ОА_1}{ПЗ_0} \quad (3.3)$$

$$КЗЛ_{ум} = 30915/1094=28,259$$

Загальна зміна (+;-) коефіцієнта загальної ліквідності ПАФ «XXXXXX»:

$$\Delta КЗЛ = КЗЛ_1 - КЗЛ_0. \quad (3.4)$$

$$\Delta КЗЛ = 38,789 - 26,976 = +11,813.$$

у тому числі за рахунок факторів:

1. Оборотних активів:

$$\Delta КЗЛ_{оа} = КЗЛ_{ум} - КЗЛ_0. \quad (3.5)$$

$$\Delta КЗЛ_{оа} = 28,259 - 26,976 = +1,283 .$$

2. Поточних зобов'язань:

$$\Delta КЗЛ_{пз} = КЗЛ_1 - КЗЛ_{ум} \quad (3.6)$$

$$\Delta КЗЛ_{пз} = 38,789 - 28,259 = +10,530.$$

Перевірка розрахунку:

$$\Delta КЗЛ = \Delta КЗЛ_{оа} + \Delta КЗЛ_{пз} \quad (3.7)$$

$$\Delta КЗЛ = 1,283 + 10,530 = +11,813.$$

Отже, коефіцієнт загальної ліквідності ПАФ «XXXXXX» у 2023 році порівняно з 2021 роком збільшився на 11,813 пункти, в тому числі за рахунок зростання вартості оборотних активів на 1 млн. 403 тис. грн, або на 4,8 %, коефіцієнт збільшився на 1,283 пункти, за рахунок зниження суми поточних зобов'язань на 297 тис. грн, або на 27,1 %, коефіцієнт збільшився на 10,530 пункти. Перевірка підтвердила правильність розрахунків.

При розрахунках з постачальниками можуть виникати різноманітні ризики, які можуть негативно вплинути на фінансовий стан підприємства. Ось основні з них:

1. Кредитний ризик: існує ймовірність, що постачальник не зможе виконати свої зобов'язання, що може призвести до затримок у постачаннях або недоставки товарів.

2. Ризик простроченої заборгованості: якщо підприємство не здійснює розрахунки вчасно, це може призвести до накопичення простроченої заборгованості,

що негативно вплине на платіжну дисципліну.

3. Ризик зміни цін: зміни ринкових цін на сировину чи послуги можуть призвести до збільшення витрат підприємства, що ускладнює фінансове планування.

4. Операційний ризик: неправильне оформлення документів або помилки у розрахунках можуть призвести до фінансових втрат або юридичних проблем.

5. Ризик контрагентів: непередбачені ситуації, такі як банкрутство постачальника або зміна його умов роботи, можуть порушити процес постачання товарів.

6. Ризик валютних коливань: для підприємств, які здійснюють розрахунки в іноземній валюті, існує ризик зміни курсу валют, що може вплинути на загальну вартість закупівель.

7. Юридичний ризик: невідповідність умов контрактів законодавству може призвести до правових спірів або штрафів.

8. Ризик логістики: затримки в доставці товарів або проблеми з транспортуванням можуть призвести до фінансових втрат та зриву виробничих процесів.

9. Репутаційний ризик: проблеми з постачальниками можуть негативно вплинути на репутацію підприємства, що може ускладнити подальші ділові відносини.

Управління цими ризиками є критично важливим для забезпечення стабільності та ефективності розрахунків з постачальниками.

ВИСНОВКИ

Облік кредиторської заборгованості за товарними операціями є важливим елементом фінансово-господарської діяльності підприємств, адже забезпечує відображення зобов'язань перед постачальниками та іншими контрагентами. У процесі управління господарюючим суб'єктом кредиторську заборгованість доцільно розглядати як обліковий об'єкт, а також як інструмент планування грошових потоків та управління ліквідністю. Теоретичні засади визначеного аспекту дослідження базуються на нормах міжнародних та національних стандартів бухгалтерського обліку, що покликані регламентувати принципи визнання, оцінки та відображення зобов'язань.

Методологія обліку кредиторської заборгованості за товарними операціями передбачає певну систематизацію інформації щодо зобов'язань, які виникають у результаті придбання товарів, робіт чи послуг. Основними документами, що регулюють порядок відображення, зазначених вище, операцій, є національні стандарти бухгалтерського обліку (НП(С)БО) та міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ). Відповідно до вимог цих стандартів, кредиторська заборгованість визнається в обліку, якщо є ймовірність зменшення економічних вигод підприємства в майбутньому та може бути достовірно оцінена її сума.

Ключовими аспектами методики обліку кредиторської заборгованості є точність її класифікації за строками погашення (поточна та довгострокова), а також розмежування її видів за економічною сутністю (торговельна, фінансова, інша). Важливою складовою є визначення справедливої вартості зобов'язань, зокрема у випадках, коли здійснюються розрахунки з використанням дисконтованих платежів або інших складних фінансових механізмів.

Таким чином, теоретико-методичні основи обліку кредиторської заборгованості за товарними операціями створюють підґрунтя для формування достовірної інформації про зобов'язання підприємства, що є основою для ефективного фінансового управління, підготовки звітності та прийняття управлінських рішень.

За результатами дослідження кредиторської заборгованості за товарними операціями, в результаті, можна зробити наступні висновки.

Встановлено, що в умовах воєнного стану в країні, адміністрація підприємств приділяє особливу увагу дотриманню договірних зобов'язань та своєчасному погашенню боргів, що виникають у зв'язку з ними. Розрахунки за отримані активи здійснюються відповідно до умов укладених договорів, які визначають форму та порядок оплати.

У процесі взаєморозрахунків із постачальниками та підрядниками кредиторська заборгованість виникає значно частіше, ніж дебіторська. Вона обліковується як зобов'язання підприємства, що, згідно з НП(С)БО № 11, поділяється на поточні та довгострокові залежно від строків їх погашення. Для визнання таких зобов'язань потрібно дотримуватися таких умов: їх оцінка може бути достовірно визначена; існує певна ймовірність зменшення економічних вигод внаслідок їх погашення. Кредиторська заборгованість за товари, роботи чи послуги визначається як сума зобов'язань, яку підприємство повинно сплатити постачальнику або підряднику за отримані товари, виконані роботи чи надані послуги. Вона виникає у випадках, коли товари чи послуги отримані без попередньої оплати, тобто за умовами договору купівлі-продажу чи договору підяду вартість отриманих активів або виконаних робіт залишається неоплаченою.

Доведено, що суцільне та безперервне документування всіх господарських операцій протягом звітного періоду є обов'язковою умовою для ПАФ «XXXXX» і повинно здійснюватися відповідно до чинного законодавства. Основними нормативними актами, які регулюють цей процес, є Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» та Положення «Про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку».

Принципи формування інформації про зобов'язання та їх розкриття у фінансовій звітності, визначені НП(С)БО 11, забезпечують основу для точного та прозорого обліку, що є критично важливим для прийняття обґрунтованих управлінських рішень та оцінки фінансового стану підприємства. Це дозволяє як внутрішнім, так і зовнішнім користувачам отримувати необхідну інформацію для

аналізу ризиків і можливостей підприємства.

Якісне управління кредиторською заборгованістю, що враховує фактори макро- і мікросередовища, є запорукою фінансової стабільності підприємства. Це дозволяє ефективно управляти ресурсами, зберігати ліквідність та платоспроможність, що в кінцевому підсумку сприяє успішній діяльності та розвитку суб'єкта господарювання.

Організація розрахунків у ПАФ «XXXXX» на основі укладених договорів та відповідних первинних документів забезпечує надійність і прозорість фінансових операцій. Це дозволяє підприємству ефективно керувати своїми фінансовими ресурсами, дотримуючись законодавства та внутрішніх регламентів. Коректне ведення обліку і контроль за розрахунками з постачальниками і підрядниками є запорукою стабільності і успішної діяльності підприємства.

На основі проведеного аналізу діяльності підприємства, можна зробити висновок про стійкий фінансовий стан, однак спостерігається залежність від кредиторів. За показниками ліквідності бачимо, що використавши наявні оборотні активи, підприємство має можливість погасити поточні зобов'язання. Формування фінансових результатів досліджуваного підприємства відбувається в розрізі двох видів діяльності – операційної (дохід від реалізації, собівартість реалізованої продукції, адмін- та збутові витрати) та іншої звичайної (інші доходи та витрати). В результаті у 2023 році підприємство отримало прибуток.

Аналіз поточної кредиторської заборгованості досліджуваного підприємства показав:

- у структурі капіталу поточна кредиторська заборгованість становить значну частку, зокрема станом на 31.12.2023 р. – 38 %, у зобов'язаннях та забезпеченнях частка склала 100 %;

- сума поточних зобов'язань знизилася у 2023 році проти 2021 року на 27,1 %, за рахунок товарної заборгованості на 75,9 %, по інших видах кредиторської заборгованості відмічено зростання: з бюджетом на 80,5 %, зі страхування – на 3,8 %, з оплати праці – на 14,5 %;

- у структурі поточних зобов'язань підприємства товарна займала найбільшу

питому вагу у 2021 – 2022 рр. відповідно 58,5 % та 53,2 %, у 2023 році вона значно знизилася і склала 19,3 %;

- протягом досліджуваних років дебіторська заборгованість переважає кредиторську; коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості свідчить про прискорення її оборотності на 13 днів, що є позитивним показником, оскільки це забезпечує підвищення ліквідності та зменшує ризики втрати фінансової стабільності.

Зроблені висновки дозволяють сформулювати ряд пропозицій:

1. Впровадження аналітичних рахунків: розширення субрахунку 631 для кращого відстеження заборгованості, включаючи окремі рахунки для товарів, робіт і послуг, а також для заборгованості з майбутньою оплатою, відстроченої та простроченої.

2. Систематичний аналіз заборгованості: забезпечення керівництва оперативною і об'єктивною інформацією про стан кредиторської заборгованості через систематичний моніторинг.

3. Обґрунтоване управлінське планування: прийняття управлінських рішень на основі об'єктивної інформації для покращення контролю заборгованості.

4. Використання сучасних програмних засобів для підвищення точності обліку та забезпечення прозорості фінансових операцій.

5. Розробка механізмів стимулювання своєчасних розрахунків із постачальниками, зокрема шляхом запровадження системи бонусів за своєчасне виконання договірних зобов'язань.

6. Створення автоматизованих інструментів для відстеження строків погашення кредиторської заборгованості та надсилання нагадувань відповідальним особам, що в цілому дозволить зменшити ризики штрафів, пені та порушень договірних умов.

7. Проведення переговорів із постачальниками та підрядниками щодо перегляду умов договорів з метою забезпечення більш гнучких графіків платежів, що сприятиме ефективнішому управлінню фінансовими потоками та зменшенню навантаження на оборотні активи.